

בעזרה"ת

קונטרס

מספר

האשל ברמה

מסורת העוף

חלק ב'

*

מכתב ו'

להרבנים הגה"צ שליט"א

*

תשובת הגה"צ דומ"ץ וויזניץ שליט"א

*

ליקוטי תשובות

(עפ"י סדר א"ב)

בנין ציון

בית שלמה

גורן דוד

דברי חיים

דברי יחזקאל

טוב טעם ודעת

לבושי מרדכי

מהר"ם א"ש

מהר"ם שי"ק

מכתב סופר

משיב דבר (הנצי"ב)

*

קונטרס כנפי נשרים

שגדפם בסוף ספה"ק כליל תפארת

(א) תשובת הגה"ק רבי ישעי' שור זצ"ל אבד"ק יאס

(ב) חתנו הגאון רמ"מ לאנדא זצ"ל

(ג) תשובת הגה"ק מהרי"א מקאמאנא זצ"ל

(ד) תשובת הגה"ק מהרי"א אבד"ק סקולען זצ"ל

המשך יבא בעזרה"ת

אלול תשפ"ב

הרוצה לקבל ע"י אימעיל, או ע"י בי דואר (פאסט)
התשובות מהרבנים הגה"צ שליט"א והמכתבים,
והתמונות מעופות החדשים, יכולים לשלוח אדרעס
שלהם ע"י טעקסט 914-719-7075 או ע"י אימעיל
h.berumo@gmail.com

Rabbi Yakov Zeide

571 Wythe Ave.
Brooklyn NY 11211
718-384-5864

הרב יעקב זיידה

דומ"ץ דקהל צמח צדיק וויזניץ
וויליאמסבורג

בס"ד

שלום וכל טוב סלה, אל כבוד הרב הגאון מוהר"ר אברהם לויפער, המפורסם
לשבח בחסד ובגבורה, בחסד, מחלק צרכי חיותם של אלמנות, וצרכי הפסח
לכל דכפין, וגבורה, עומד בפרץ כדי שלא לזוז זיז כל שהוא מדעת תורה, רב
אב"ד דאראג שליט"א.

ועל עתה באתי, על השערוריה בדבר העופות שאסרו חכמים לאכול מהם רק
אם יש להם מסורת, ויצא ערעור ששחטו עופות שאין להם מסורת, ובעלי
המשחטה אמרו שיש להם מסורת, ואף אם נאמר שהאמת כדבריהם, מ"מ כל
סכסוך אם יש להם מסורת או לא מקטין את הנאמנות שיש להם לאנשים
בהמשחטות, ודבר זה גורם לאנשים שלא לאכול בשר, ויש שצריכים לזה עבור
בריאותם.

ולכן אחרי דברי עם כמה רבנים, שהנכון הוא אם ממנים שלשה רבנים מומחים
בדבר, והם יראו שלא ישחטו רק עופות שיש להם מסורת, ושעוף זה "ולא כזה"
אכלו אבותינו, והכל על מקומו יבא בשלום.

ועל זה באתי על החתום יום חמישי פרשת עקב כ"א אב שנת תשפ"ב לפ"ק

יעקב זיידה

RABBI A. LAUFER

25 Ross St. Brooklyn N.Y. 11249

718-388-5080 – Fax. 388-4207

תורהם לויפער

אברק"ק דאראג יצ"ו

ברוקלין ניו יארק

בעזרה"ת

אור ליום עש"ק לסדר ויברך אתכם כאשר דבר לכם (פ' דברים), ח' אב תשפ"ב

שלומים מרובים בטל וכרביכים אל מעלת כבוד הרבנים הגאונים הצדיקים שליט"א גודרי גדר ועומדים בפרץ, יהי ה' אלקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו, לחקים עולה של תורה ולהעמיד הדת על תלה מתוך נחת והרחבה וסייעתא דשמיא.

אח"ד שה"ט כראוי וכיאות לכבודה של תורה, הנני בזה אודות עופות החדשים שאחד מבית השחיטות התחילו לשוחטין, ומתחלה רצו להטעות את הציבור, ששוחטין עוף ישן שלפני חמישים שנה שחטו אותו, ותלי"ת נתברר הדברים כשמלה ששוחטין עופות חדשים, וגדולי הרבנים הגה"צ שליט"א גילו דעתם ברבים, מהן בכתב, ומהן בע"פ, שאסור לאכלם.

ואחד מגדולי הרבנים שליט"א שנותן השגחה באחד מבית השחיטות הגדולות, אמר לי שגם אצלו בבית השחיטה הי' מחסור בעופות קודם פסח, ופעם כשבא לפני פסח להבית השחיטה, הביאו לי הרבה עופות במראה אדומים (ברוין), ויש שאמרו שהם דומים להעוף הברווילער (ראק – קארניש), ושאלו אותו אם מותר לשחטם למלאות החסרון שיש בהעופות, והי' מהם מלהתירו, והם טענו שהם דומים להעוף הברווילער, ובתוך הדברים אמרו לו שזה "נוא בריעד'ס" (בלשונם NEW BREEDS), כאשר שמע זאת אמר להם הוראה מפורש ש"אסור לשחטם", והסביר להם בטוב טעם ודעת, כיון שהוא "עוף חדש" מי יהין להתירו, ואף שהי' מחסור גדול בעופות, ולא היו יכולים למלאות בקשת הקונים מהם תדיר, לא עלה בדעתו להתירו.

והמשיך הרב הנ"ל, שלאחרונה בא אליו איש נאמן, שהוא עובד בהבית השחיטה הנ"ל שהתחילו לשחוט שם העופות חדשים כנ"ל, וסיפר לו במסיח לפי תומו, ששוחטין שם שלשה מיני עופות חדשים "נוא בריעד'ס", והיה משתאה לשמוע דברים כאלה, שהוא תמוה מאוד מאוד, שאפילו מין אחד "נוא בריעד", אין בידינו להתירו, וכש"כ, לשחוט שלשה מיני עופות חדשים "נוא בריעד'ס", וחזק אותי מאוד, שהוא זכות גדול לזכות את הרבים, ושהמכתב שערכתני נכתב בטוב טעם ודעת, וניכרין דברי אמת.

ולאחר כמה ימים כשדברתי עם הרב הנ"ל אודות ענין אחר, אמר לי שהתבונן בהדברים הנ"ל ששחטו שלשה מיני עופות חדשים "נוא בריעד'ס", וזה כמה ימים שעומד ומשתאה שיעשה כזאת

בישראל לשחוט עופות חדשים בלי לברר הדבר, ובלי אסיפת הרבנים שידונו בזה, שבשנים קדמוניות אם נשמע כזאת, היו מרעישין את כל העולם כולו, וכו'.

ועניתי ואמרתי לו, לדאבון לבניו ולבם של כל ישראל החרידים לדבר ד', אמת נכון הדבר ששוחטין בבית השחיטה הנ"ל שלשה מיני עופות חדשים. שאחר ששמעתי ממנו ששוחטין שלשה מיני עופות חדשים, חקרתי ודרשתי אם אמת הדברים שהנידון משלשה מיני עופות חדשים (נוא בריעד'ס). ונתברר, על פי שנים עדים יקום דבר, שכינים הדברים ששוחטין שם שלשה מיני עופות חדשים, והם יודעים גם המקומות שקונין שם השלשה מיני עופות חדשים, וגם אישרו אנשים הנ"ל שהשלשה מיני עופות חדשים ששוחטין אינו דומה לא לעוף "ראוד איילענד" ולא לעוף ה"ברוילער" (ראק - קארניש).

ויש כאן ארבעה תמיהות.

(א) שחטו הרבה שבועות "שלשה" מיני עופות חדשים (NEW BREEDS) בלי שום ברור כלל.
(ב) מטעין את הציבור ששוחטין העוף הישן "ראוד איילענד", במקום ששוחטין עופות חדשים.
(ג) אחרי שנתוודע ששוחטין עופות חדשים לקחו מין "אחד" והראו אותו להשוחטים, במקום ששחטו "שלשה" מיני עופות חדשים.

(ד) זה כמה חדשים ששוחטין עופות חדשים, בלי אסיפת כל הרבנים, לשמוע חוות דעתם של הרבנים שיש להם מומחיות במסורת העופות ואומרים שאסור לאכלם.

אבל נצח ישראל לא ישקר, ולאט לאט נתגלה יותר ויותר פרטי המציאות, ששוחטין עופות חדשים שלא שחטו אותם מעולם, והרבנים הגה"צ שליט"א שיש להם מומחיות במסורת העופות, אומרים לכל מי ששואל אותם, "הוראה מפורשת", שאסור לאוכלם.

*

והנה כבר כתבתי במכתב ב', אחרי שנעשה רמאות ממכתב השוחטים, שנעשה כאן תורה חדשה רח"ל, שעד היום ידע כל שוחט שאין שוחטין שום עוף רק מה שהוא מקובל לנו שאכלוהו אבותינו ורבותינו, ואם רואין שינוי בעופות צריכים לעשות שאלת חכם אם מותר לשוחטם, וכעת נתחדש "תורה חדשה" כאילו הותר הדבר שאין לחוש לשינויים, העיקר שהוא "דומה" לתרנגולים, אף אם יש בו שינויים, וכתבנו שם שעלול ח"ו שברבות השנים יאמרו צעירי השוחטים, שקבלו "מסורה" משוחטים זקנים "שאין לחוש לשינויים" מפני שהוא "דומה" לתרנגולים ששוחטין. אך לא עלה על לבי לחשוב שדבר זה יתקיים תיכף ומיד, רק יש לחוש שיהי' כן ברבות השנים, אמנם נשתוממתי לראות שאת אשר יגורנו בא, והוא מבשול נורא, אוי לנו שכך עלתה בימינו.

ולדוגמא אחת אספר, שבחודש אייר העעל"ט אמר לי שוחט א', ששוחט זה כחמשים שנה, ושהוא בקי בעופות, ואמר לי שעבר על ספרי האשל ברמה מסורת העוף חלק א', והעיר אותי, שהשם

"ברוילער" הוא שם כללי על עופות שהם "הייבריד", שאב ואם של התרנגול הם משני סוגים נפרדים, ע"כ אם כותבים "ברוילער" סתם, הכוונה על "הייבריד", ויש מקום למעות ולחשוב שכל עופות ה"ברוילער" הם כשרים לשחוט, אבל העיר אותי שצריכים להדגיש בכל פעם שכותבים "ברוילער" לכתוב גם כן "ראק-קארניש", שיש לנו מסורה ברורה עליהם, אבל יש הרבה מיני "ברוילער" שאסור לשחטן, וגם אמר לי שיוצא מדי שנה בשנה "ביכעל" מכל מיני עופות שנתחדש בשנים אחרונות ע"י הרכבות שונות, ואמר לי שבשנים אחרונות נתחדש עוף הנקרא "רעד ברוילער", ומעולם לא שחטו אותו, ע"כ ביקש ממנו שלא יצא מכשול מתחת ידי, בכל פעם שכותבין "ברוילער" צריכין לכתוב ראק-קארניש, שעל זה יש לנו מסורה ברורה. וכשדברתי עמו היה נוכח עמי עוד דומ"ץ א' שליט"א ושמע ג"כ מפיו ככל הדברים האלו.

ולאחרונה דברתי עם השוחט הנ"ל עוה"פ ושינה את טעמו מכל וכל, שאין שום חסרון כשיש שינויים בתרנגולים, ומה שצריכין לראות על התרנגולים החדשים הוא, רק אם הוא "טשיקען", ומה שכתב בשו"ע שאין נאכל אלא במסורה הוא בעופות אחרות שאינם טשיקן, ואמר לי האיך אומרים בזמירות כליל שבת תרנגולים (טשיקען) מפוטמים, והשו"ע כתב בעופות, ששייך בהם שדורסין, כאשר מצינו שכמה עופות דורסין, אבל בטשיקען לא שמענו שדורסין, ואם השוחט רואה שהוא טשיקען מותר לשחטו.

ואמרתי לו שבספרי הפוסקים ובספרי שו"ת כתבו תרנגולים, וכבר כתב בכגון דא, בשו"ת לבושי מרדכי (נעתק להלן) וז"ל, ימים לא כבירים ה' במחיצתי אחד מהרבנים המתירים ושאלתיו על ההיתר, ואמר תרנגול אינו אלא תרנגול, דא ודא אחת הוא, והוכחתיו על פניו לא כן אלפן רבותינו הקדושים, הלא מקובלין אנחנו להחמיר במנהגי ישראל יותר מדברי תורה, וכי השם תרנגול גורם להתיר אותו, הלא גם תרנגול דאגמא (חולין דף ס"ב ע"ב) בשם תרנגול יקרא, עכ"ל הלבושי מרדכי שם. ודבר פשוט שגם בתרנגולים (טשיקען) צריך מסורת. ובלי מסורת שעוף זה אכלו אבותינו אסור לאכלן.

ועכ"פ רואין מזה שאלו אנשים ששוחטין עופות חדשים, שתים רעות עשו, א) מטעין את הציבור ששוחטין העוף הישן, ב) וכאשר נתברר ששוחטין עופות חדשים, מגלים פנים בתורה שלא כהלכה, ורוצים לעקור כל המסורת בישראל, ואנו אין לנו שיוור רק התורה הקדושה המסורה לנו מאבותינו ורבותינו הק', ואמרתי בזה בסעודת ברית מילה לפרש מה שאומרים, כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים, דהכוונה שכשם שנכנס לברית קיים המצוה רק כמו שעשה לו אביו, כן כשיכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים לא יטה מדרך האבות, ונקיים מצוותיו ית"ש אך ורק באופן שקבלנו מאבותינו ורבותינו הק'.

*

וכשמעיינים בספרי רבותינו הק' בתשובותיהם רואין, שאם באה לפנייהם עופות חדשים (תרנגולים, הינע"ר, טשיק"ן) שאין להם מסורת שעוף זה אכלו אבותינו, חרדו לבם מלהתירם, ודנו על כל שינוי ושינוי, שהוא ספק דאורייתא ממש. ולא התירו אלא במסורת, שעוף זה אכלו אבותינו. על כן אמרנו ללקוט בשושנים, ולסדר דבר דיבור על אופניו מספרי שו"ת והפוסקים, דבריהם הקדושים ככתבם וכלשונם, שהם מאירים כספירים, ומאיר לבן של ישראל.

ושוחט אחד טען כנגדי שיש הרבה שו"ת שהתירו עופות חדשים אם יש להם ג' סימני טהרה, ושכן ונדמה, וכו', והשבתי לו תשובה ניצחת, שאף אלו גדולי האחרונים שהאריכו בתשובותיהם להתיר העופות "קיבוצי הינער", רואין בכל תשובותיהם (בעזה"ש"ת נעתיק גם דבריהם הקדושים) שעיקר סמיכתם היו שעוף זה יש לו מסורת ממקום אחר, מסורת ארץ ישראל או מסורת לונדון, רק צירפו עוד טעמים להתירו שיש לקיים שיטת הרמב"י, או שכן ונדמה, ושאר טעמים וצירופים, ומבואר בדבריהם שכיון שיש לנו צירופים אלו, אין לנו לפקפק במסורות הנ"ל. אבל לא נשמע כזאת בישראל לשחוט עופות חדשים בלי מסורת ששחטו עוף זה אבותינו, מפני שהוא דומה לתרנגולים.

על כן באתי בזה לבקש ממעב"ת שליט"א, שלא עת לחשות, וחיובא רמיא על כל אחד ואחד, למנוע בני ישראל שלא יכשלו במאכלות אסורות, ודבר ברור שאם ישמעו דעת תורתנו הק', שאסור לאכול שום עופות (טשיקען) בלי מסורת שעוף זה אכלו אבותינו, בודאי ימנעו בני ישראל החרדים לדבר ד' שלא לאכלם, ויפסיקו מלשחוט אותם, וכל אחד יכול לברר אצל הרבנים הגה"צ שליט"א שיש להם מומחיות במסורת העופות, ועומדין על משמרתם זה יותר מארבעים שנים שנותנין השגחה על בית השחיטות, והן משיבין לכל השואלים אותם שאסור לאכול העופות החדשים.

הגני בזה דורש שלום כבוד תורתו באה"ר וברגשי כבוד כערכו הרם והנשא, ומחכה לתשובתו הרמה.

אברהם לויפער

אבדק"ק דאראג

אין מקום לפלפל בש"ס וראשונים מאחר שהשלחן ערוך סגר עלינו הדרך דאינו נאכל אלא במסורת.

ואשר שאל חוות דעתי נידון התרגומים החדשים אשר מקרוצ צאו לגלילותינו, הנה למעשה אין מקום לפלפל בזה בשיטת הש"ס והראשונים ז"ל, אחרי כי רבותינו בעלי השלחן ערוך סגרו עלינו את הדרך, ופסקו שאין עוף עהור נאכל אלא במסורת, ורמ"א החמיר שאף על קבלת הרז"ה בצירוף ג' סימנים בגופו אין לסמוך, וסיים וכן נוהגין ואין לשנות.

*

מסורת תרגומים ישנים אין מועיל להחדשים – אפי' אין בו שינוי רק שצוארו ורגליו "נראין" ארוכין מצריך מסורת חדשה – כל שיש שינוי מועטת אי אפשר להתיר רק על פי מסורת על מין זה ממש.

ומסורות שיש לנו על התרגומים הישנים ודאי דלא מהני לתרגומים החדשים, דאף דאיתא בש"ס צצא קמא דף נ"ה ומצואר דאף דמשום שינוי דהאי אריך קועיה (פירש"י חרטומו, ובלשונינו שנאביל) והאי זוער קועיה חד מינא הוא, מכל מקום הא מצואר שם, דבכשתנות בענין צילים הוי תרי מיני, ועיין שם בפרש"י, ולרצ פפא שם גם בכשתנות בענינת הצילים הוי תרי מיני, וצחולין דף ע"ט עצי קליה צר חמרא, לנוף קליה צר סוסיא. ברצבן אודניה חוערא גנוצתיה צר חמרא, זוערין אודניה ורצה גנוצתיה צר סוסיא, עיין שם. ותרגומים החדשים יש בהם הרצה שינויים מהתרגומים הישנים כידוע, על כן לא מהני מסורת הישנים להחדשים.

וגם לענין אוזות, וצר אוזות, הצר, מצואר צתשוצת למא דק (סי' כ"ט) שלא היה בהם שינוי מאוזות וצר אוזות הצייתות צתמונתם, רק שצוארן ורגליהם נראין ארוכין יותר מאוזות וצר אוזות הצייתות, ואף על פי כן החמיר הלמח לדק, ולא קיבל המסורת שעל האוזות וצר אוזות הצייתות לענין האוזות וצר אוזות הצר, ואף דבש"ס דצצא קמא מפורש שיש שינוי צין אוז לאוז הצר, בציליו, וענינת צלים, מכל מקום מדלא הזכיר הלמח לדק זה כלל, אולי בהנך צר אוזות הצר שנשאל עליהם הלמח לדק לא היה בהם שינוי זה, ואף על פי כן לא הועיל המסורת שיש על צר אוזות הצייתות לענין צר אוזות הצר.

ועוד דהא הלמח לדק צתשוצת הציא ראיית הגאון מהר"מ ווילנא (בעל חלקת מחוקק) מש"ס דצצא קמא הנ"ל, דעל כרחק אוז הצר הוא מין עהור, ומצואר מדצרי הלמח לדק שהיא רחיה צרורה, רק דהלמח לדק חש למעשה דאולי אותן אוזות הצר שלנו אינם דומים לאותן שצש"ס עיין שם, ואם כן ממה נפשך אם בשלנו ציליהם וענינתם כמו שצש"ס, יהיו שלנו מותרים עפ"י המסורה מאוזות הצר שצש"ס, אלא ודאי דכל שיש שינוי מועטת אי אפשר להתיר רק עפ"י מסורת על מין זה ממש.

*

מה ששני המינים הם תרנגולים והשינוי הוא מועמט, הוא מוסיף עוד חומרא, שלא יוכלו לסמוך על מביעות עין בשמעידין עליו, רק בששניהן לפניו.

ואדרבא מחמת ששני המינים מין תרנגולים הם, והשינוי ציניהם הוא שינוי מועמט, פקפקתי צתשוצה על עדות קלת מהצאים מארץ הקודש, שהעידו, ששם אוכלין תרנגולים כאלו, דאף שהסכימו הראשונים שכל אחד נאמן בטעיות עין כל שאין לו לד נגיעה, מכל מקום שאני טעיות עין, שפירושו שמכיר גוף זה בהטעיות עין שהיה לו מכזר בגוף זה ממש וכו'.

מה שאין כן צנידון דידן דלא ראה אותן התרנגולים עצמם, רק מדמה אלו לאלו שראה כזר, והלמח לדק כתב צסי' פ"ו דאין לסמוך על דימוי רק כששניהן לפניו דוקא.

*

הגם שהיו כמה לומדים שאמרו שהם ממש בתמונה זו, לעומת זה אמרו קצתם בפניהם שאינם בתמונה זו, ולכן אף בשינוי מועמט צריך מסורת חדש.

ובשהגם שצפני היו כמה אנשים לומדי תורה צלוותא מאלו הצאים מארץ הקודש, ואם שכמה מהם אמרו שהתרנגולים שאוכלים שם הם ממש צתמונה זו, לעומת זהו אמרו צפניהם מהם קלתם, שאינם צתמונה זאת, וכזר כתצנו למעלה שמצואר מדצרי הלמח לדק דאף בשינוי מועמט צריך מסורת חדש.

*

אף שלסוגיות הש"ס ורוב הראשונים מותר בג' סימנים, ואף שיש הרבה עדים שהעידו להיתר, מ"מ יש הרבה לפקפק, יען שהש"ע סגר עלינו הדרך דאינו נאכל אלא במסורת, לבי מהם מלהקל.

ואם כי האמת שפ"י סוגיות הש"ס ורוב הקדמונים אם נמלא צתרגולים אלו ג' סימנים צגופס הם מותרים, צפרט צצירוף הרצה עדים מהצאים מארץ הקודש שהעידו להיתר, אמנם יען כי צעלי השלחן ערוך סגרו הדרך ופסקו דאינו נאכל אלא צמסורה, וצנידון דידן יש הרצה לפקפק כנ"ל, על כן למעשה איני נמנה לעת עתה עם המתירין, אף שהארכתי צתשוצה צכמה לדדים להקל, מכל מקום למעשה לצי מהם להקל, וצצציצותינו אין אוכלין אותן יען כי לא יראה הוראה ממני להקל.

*

כמה גדולים שבבר הורו להקל, חזרו בהם, בשנודע להם שחילוק רב ביניהם.

וזה זמן לא כציר הגיע לאזני שכמה גדולים שכזר הורו להקל חזרו צהם, כי צאו להם מכתצים מארץ הקודש מכמה אנשים לומדי תורה, ושו"צ שנסעו מכאן צעתים הללו לארץ הקודש, כי יש חילוק רצ צין אלו שצכאן לאותן שאוכלים אותם צשם, ואשימה קנאי למלין.

עכ"ל השו"ת בית שלמה.

*

שו"ת בנין ציון

ליקוטי תשובות סימן מ"ב

להגה"ק רבי יעקב יוקב עטלינגער זצ"ל בעל ערוך לנר

תרנגולים שיש להם שינויים, א"א להתירם אלא במסורת ממדינות שמשם הובאו התרנגולים.

מכתב מעכ"ת נ"י קבלתי, ועל דבר שאלתו אודות התרנגולים אשר זה מקרוב באו שקורין אללנו כהינעסיעט הינער, כבר זה איזה שנים שנשאלתי עליהם ולא רליתי להתירם, כאשר שערף אינו נאכל אלא במסורת כידוע, והם משונים בהרבה דברים מתרנגולים שאללנו.

ואח"כ שמעתי שגם שאר רבנים, ופרע הגאב"ד נ"י דק"ק ווירלצורג יע"א הורו כן. וזה איזה חדשים סיפר לי הרב דק"ק האנוי נ"י שהוא ניסה, והיו קולעים מן האויר חמם אני נסיתי ולא מלאתי כן. אצל לא זה וזה ראי', כי העיקר שלריכים מסורה, והיא אין לנו, וגם קשה למלא מסורה כראוי. כאשר שמעדינות הרחוקות שצאו אללנו, איננו רגילים עוזרים ושצים מצני עמנו שיש לסמוך עליהם, וזה מקרוב נשאלתי על זה ג"כ מהגאב"ד דק"ק יארמוט יע"א צמדינתו דמר ידידי נ"י, והשצתי כזה.

"אודות וכו' אני וכל רבני אשכנז היראים והתמימים אין מתירין לשחוט התרנגולים הנ"ל וכו', וכל יחשוב כי צהיתנו יושצים על חוף ימים יש לנו ידיעות ממדינות רחוקות שמהן הוצאו התרנגולים, לא כן הדבר, כי לא שכיח נסיעה מהכא להתם ומהתם להכא מצני עמנו, אשר על כן לא יללח למלא מסורה כהוגן שיש לסמוך עליה וגם לא אוכל להאמין שיש להם צלאנדאן מסורה כזה.

עב"ל השו"ת בנין ציון שם.

*

מתשובתו שנדרפס בקונטרס בנפי נשרים (שבסוף ספה"ק כליל תפארת) סי' ה'

הגה"צ ר' שמעון דייטש זצ"ל כתב להערוך לנר שהקיבריצר הינר אינם משונים בשום ענין מהתרנגולים הידועים בכל המדינות להיתר, רק בדברים שגם אצלנו נמצאים שינויים כאלו, משא"כ תרנגולים החדשים משונים בקול התרנגול ורגלים גבוהות וכו' – אני בקהילתי אסרתי על השוחטים לבלי לשחוט אותם.

ואשר שאל מאתי אודות העופות החדשים, חמת הוא כי הרלתי אגרת אודותן עם חכמי אה"ק תוצ"צ, וצתוכס הרה"ג מו"ה שמואל העליר נ"י צעיה"ק לפת תוצ"צ, כאשר שמענו שצא"ק מתירין אותן, אצל

כפי הנכתב לי מהרב הצדיק, ונאמן מירושלים, שמו הר"ר שמעון דייטש נ"י, התרגולת שמתירין שם (נקראים קיצריליר הינער) אינן העופות החדשים שבאים אללנו, כי העופות ההם לא משונים בשום ענין מהתרגולת הידועים בכל המדינות להיתר, רק שהם גדולים יותר מהרגילים, ויש להן שינוי בגידול ניאות, וידוע שגם אללנו נמלאים שינויים כאלה, אבל בקול התרגול, ואופן הגידול, צרגלים גזורים, ומראה העור והצילים, אין שום שינוי בתרגולת ההם, משא"כ בתרגולת החדשים שיש כל השינויים האלה.

והעיד לי הרב נ"י הג"ל שהיו בשם איזה אנשים מאסע אינדיען, (ששם עיקר הגידול ומוצא מתרגולת האלה, כי כן נקראו אללנו צפי ההמון כהינא הינער, וכהינע סמוך לאסע אינדיען), ושאל אותם על העופות האלה, וענו אותו, כי ידוע להם היעצ, כי צרוז נמלאו צמדינתם, ונמכרים בשוק לאינם יהודים, כי היהודים מחזיקים אותם לאיסור ולא אוכלים אותם, ומאד הרעיש הרב הג"ל נ"י למה אנחנו מחשים ולא מפרסמים האיסור.

והנה כבר המתקתי סוד על הדבר עם רבנים יראים ושלמים צמדינתינו שג"כ אוסרים אותם על אודותם להוליא כרוז לאיסור, ולא הסכימו על זה, באשר שצ"ה כבר פשתה המספחת ע"י רבנים המתירין, ויעשה תורה כשתי תורות, אבל אני צקהלתי אסרתי על השוחטים לכל לשחוט אותם, וכן לא יעשה, ולכל השואלים אותי אני משיב רק לאיסור, והנה בקין העצר שוב כתב אלי הרה"ג מו"ה שמואל העליר נ"י שאפרסם האיסור ע"י דפוס, וכבר מקודם כתב אלי שאם יפרסם אם ארשה אותו לכתוב בשמי לאיסור, והרכנתי לו ראשי, ומסתמא על פי זה הדפים כן צקונטרס "דרך נשר" אשר עוד לא ראיתיו ולא בא לידי עד הנה, עב"ל הערוך לגר שם.

*

שו"ת גורן דוד (סימן י"א)

להנה"ק רבי אהרן דוד דייטש זצ"ל

אבר"ק יארמוט יצ"ו ומגדולי תלמידי החתם סופר

אין לאכול שום עוף אלא במסורת אע"פ שיש לו ג' סימנים.

והנה באמת לא שייך צמילתא דנא שם הוראה כלל, כיון דמצוה צשו"ע (סי' פ"ג סעיף ב' וג') דאין לאכול שום עוף בלא מסורת אע"פ שיש לו כל הג' סימנים בגופו, אלא דהמחזר סמך להתיר בג' סימנים, כשיש לו קף וחרטום רחב, ורמ"א החמיר גם בזה בלא מסורה. וא"כ מי יחלוק על השו"ע צדצר שכבר נתפשט המנהג, ואין חולק בכל האחרונים הבאים אחר השו"ע.

*

אף תרנגולים הדומים ממש למינים המותרים, כל שהוא מין אחר לא מהני בלא מסורת, – ואף אם הם מתחברים עם תרנגולת שלנו.

אלא דמעלתו עוען שתי טענות. ואם כי הוא לא עוען נגד השו"ע, מ"מ ידעתי שעכשיו יאמר כן, דילמא הש"ע ורמ"א איירי צעוף שאין ניכר לנו כלל ואין דמיונו כמו העכורים שלפנינו, חבל צאלו קאכינא הינער שדומין ממש לאלו התרנגולים המותרים, וגם הזכר שלהם עולה על תרנגולת שלנו, כה"ג לא איירי השו"ע. ועוד כיון דצאמת קיי"ל דגלוי וידוע דעופות עכורים מרובים על העמאים, ח"כ אמאי לא נימא כל דפריש מרובא פריש.

ואשיב על ראשון ראשון. הנה ודאי יודה כל מעיין, דלשון השו"ע ורמ"א משמע דלא מהני מה שדומה לאלו עופות העכורים המלווים צינינו, וכל שהוא מין אחר לא מהני בלא מסורת. וכן מורה לשון הטור שהעתיק לשון רש"י – ואין לסמוך ולאכול כל עוף אלא צמסורת שמסרו לנו אבותינו. מצוה צצירור דלא מהני דמיון או שעולה על תרנגולת שלנו.

ועוד הרי לנו רואין דמסקינן להלכה דסנונית לצנה (שם עוף) שריא (אם ברסה הוא לבנה), ואפ"ה דירוקא ברסא אסירא, עיין חולין (סב, א, וכן צדף סג, א) – אמר רב יהודה שקיענא, אריכי שקי, פרש"י, שם העוף, ויש צהן שני מינין, אותן ששוקיבן אריכי שריא, וגולא שקי אסירי. חע"ג דקרוצים צדמיון ממש, ואפ"ה הוה שני מינין, זה עהור וזה עמא.

*

שינוי בהנחת ביצים הם שני מינים.

עוד נראה דודאי הוא מין אחרינא, ונפקא מינה לענין כלאים, דלפי תי' צתרא צצ"ק שם – רב פפא אמר הא טעונה חדא ציעתא צשחלא, והא טעונה כמה ציעתא צשחלא, וכפי מה ששמעתי משתנים הקאכינא הינער צענין הנחת צינים מתרנגולים שלנו, וא"כ הם שני מינים, אלא שלא עמדתי על צירור דצר זה.

*

תרנגולים שאין להם חרטום רחב וכף רגל רחב, מי יעיד לנו שאין כאן תרנגולים טמאים – תרנגולא דאנמא בלי שום ספק גם עליו היה צורת תרנגול, אלא שהיה משונה, וכולם נקראו בשם תרנגול כללי, לפי שדומה לו.

מכ"ש תרנגולים אלו שאין להם לא חרטום ולא כף רגל רחב, מי יעיד לנו שאין כאן תרנגולים טמאים, ולדעתי גם תרנגולא דאגמא דהזכר צש"ס (חולין סב, צ), צלתי ספק גם עליו לורת תרנגול אלא שהיה משונה, וכולם נקראים צשם תרנגול כללי לפי שדומה לו, אלא שיש להם אח"כ עוד שם לווי, לכן אין כאן שום רגלים להיתר.

*

בתוך דברי פלפולו בסוגיא דאין מהור מתעבר מטמא, כתב, דעופות מהורים דומים ממש לעופות
טמאים, רק מגזירת הכתוב טימא אלו אע"פ שדומין לאלו.

אבל בעופות, דצחמת כל עופות טמאים לצד מנשר יש להם סימני עברה, וכל עוף לזר מכ"ד עופות,
כיון שיש לו סי' א' של עברה עכור, א"כ הרי כל עופות העכורים דומים ממש לעופות הטמאים, דגם
לעמאים יש להם סימני עברה, ואין הטבע מחלק בהם, אלא שמכא גזירת הכתוב טימא אלו אע"פ שדומין
לאלו, ואין עברתן וטומאתן רחיק שנתרחקו זה מזה בטבע. ואע"פ שזר נצלה שנתעקר או נחרו הסימנים, יש
לו טעם אחר מנשר שנשחט צסקין צדוק, אלא שזה מותר וזה אסור הכל מגזירת הכתוב.

- שם סי' י"ב -

אף שלא היה ניכר שינוי בהבטה ראשונה, בשחלך התרנגול בבית ראו שאינו דומה לגמרי בכמה
דברים, והמעיד כתב לרבנים שהוא מתחרט על עדותו.

וכנה שמעתי גם אנכי משמועה זו של הרב הגאון מו"ה יעקב וועטש נ"י. ואם כי רצ גזירה צתורה
וצחסידות, מ"מ אין אדם עומד על דברי תורה וכו', כי כבר כ' מהרי"ל צתשובה (סי' ק') שאין להעמיד
שום מסורה אלא עפ"י חכם גדול ונאמן שידוע שאינו מעיד דדמי, והציה רחיק לזה מש"ס חולין (דף ו, ב)
כמה דקדק הש"ס אחר היתר דצית שאן, עד דמסיק חזי מאן גברא רבה קמסהיד.

וגם צדידי הוא עוצדא שהיה אללי אחד מאנשי פולין מלפת תוצ"צ ושאלתיו על התרנגולים הללו, ואמר לי
שאוכלין אותו שם. ושוצ לויתו והציהו תרנגול לפניו ואמר ג"כ שמותר אחרי ראותו. וכאשר הלך התרנגול
צצית וראה צו אנה ואנה, אמר שצכל זה אינו יכול להעיד עליו צצירור, כי כמדומה לו שאינו דומה לגמרי
צכמה צצרים. שוצ שאלתיו, אם שאלו אותו צצנים על ככה, ואמר לי שהרצ דק"ק סערעד [ה"ה הגאון
מו"ה וואלף פוקס] שאל אותו ואמר שהוא מותר צלא רחית עין, ושהוא מתחרט. אז כתב מפה על הצ"ד
לרצ דק"ק סערעד.

*

המעידים מעידים לפעמים בדדמי, וצריך חקירה אם אינו מועה בדמיונו.

ואף סיפר לי הרב המאה"ג מוויילן, שאיש אחד מארץ ישראל אמר צק"ק וואילען שאוכלין אותו צארץ
ישראל, ושוצ כשציר עמו אם הוא מוסכם עמו לגמרי שאם ישחטנו שיאכלנו, אמר מזה אני מונע שמה
אטע, הרי כי נאמנו צצרי מהרי"ל הקדושים. וצשובה זו ממנהרי"ל רמזה הש"ך (צסי' פ"צ סס"ק י"א).

*

הוראה קבועה לא יתכן שיוורה בה איש אחד, עד שנדע דעת רוב רבני המדינה, שלא יהיה תורה
ח"ו בשתי תורות.

כי צצר שהיה הוראה קבועה לא יתכן שיוורה צה איש אחד, עד שנדע דעת רוב רבני המדינה, שלא יהיה
תורה ח"ו בשתי תורות, גם צק"ק פרעשצורג אינם מניחים אותן לשחוט.

*

הא דשובן עם הטהור טהור, צריך שיהא דומה בלא שום שינוי, הן באיברים הפנימיים והן באיברים החיצוניים – וצריך בקיאות רב להבחין בכל המבעיים – לפעמים יחשבו שהן דומים ואחר זמן רב ימצא שחלוק במבע – זה מוליד הרבה וזה מוליד מעט, או שזה חי זמן ארוך, וכדו' חילוקי המינים מי יספרם.

והנה הרמז"ס העתיק צפ"א מהל' מאכלות אסורות ה"כ, שוכן עם העמאים ונדמה להם עמא, והשמיט מה שנאמר צגמ' שוכן עם טהורים ונדמה להם טהור. ואין לתמוה ע"ז, דהדצר פשוט דס"ל להרמז"ס שהוא לריך שיהיה דומה לגמרי בלא שום שינוי, הן באיברים הפנימיים, הן באיברים החיצוניים, אלא שזה גדול מזה, ולריך לזה בקיאות רב להבחין בכל המבעיים, ולכן לא רצה הרמז"ס לסמוך ע"ז להקל והשמיט לגמרי, וכן הש"ע וכו'.

דלפעמים יחשבו שהם דומים לגמרי, ואחר זמן רב אפשר ימלא שחלוק בטבע, כגון שזה מוליד הרבה וזה מוליד מעט, או שזה חי זמן ארוך, וכדומה חילוקים שונים בחילוקי המינים מי יספרם, ופשיטא שיצא הדצר לכלל מחלוקת, ולכן השמיטו הרמז"ס וכו'.

לכן נראה צרור דהר"ן סוזה, דדעת רש"י כיון שכל מין חלוק מנהגו לעצמו, זה אוכל דצר זה וזה דצר זה, זה מזמר וזה שותק או כדומה, א"כ כל שנראה לעינינו שהם מחולקים צמנהגן, זה נקרא חלוק צמראיתו וכו'.

אלא דכצר כתצתי דלחומרא מהני כשהוא שכן ונדמה, אצל להקל ודאי אין אנו בקיאים.

*

ממה שלא הביאו הפוסקים הא דשבן ונדמה משמע, דלהקל לעולם אין שומעין אלא למסורת.

וגם ליכא למימר היכי דהוא שכן ונדמה ממש כעין אלו ליכא צכלל איסור גם לרש"י, הגם שכצר כתצתי דלא הוי שכן ונדמה, מ"מ שוב היה להם להפוסקים להציאו שכן ונדמה ממש מותר ושרי, משמע דלהקל לעולם אין שומעין אלא למסורה, וכיון דמנהג עוקר הלכה להקל מכ"ש להחמיר, ועיי' תצואות שור (סי' ל"ה סוף ס"ק ל"ה וס"ק מ"ו שם), וזה הנראה לעג"ד דאין כאן מקום להתיר כלל, ואשרי מי שיעלה צידו לצטל דצרי המתירין.

ע"כ לשון שו"ת גורן דוד.

*

שו"ת דברי חיים – חלק שני (י"ג תשובות)
 יו"ד סימן מ"ה, מ"ו, מ"ז, מ"ח. או"ח סימן ב', מ'.
 אה"ע סימן פ"ב. חו"מ סימן ל', נ"ב.
 השמטות סימן מ"ב. נוספות סימן ו', ח', מ'.

היות שמרן הגה"ק מצאנו וצ"ל זיעזעב"י כתב בענין מסורת העופות בשלוש עשרה תשובות, ע"כ סדרנו דבריו הק' לפי הענינים

סימן א) אסור לאכול עוף בלא מסורה, והאוכלו, אוכל עוף טמא ממש.

סימן ב) שאין לסמוך על שכן ונדמה, ואין מתירין שום דבר אלא במסורת.

סימן ג) בימי מרן הגה"ק מצאנו וצ"ל, הביאו השרים עוף חדש, מאי (אינועל) אחד סמוך לארץ ישראל, ובני ישראל לא היו אוכלים אותם כיון שלא נמסרה במסורה, ולאחר זמן אכלו אותם בקצת ערי ישראל, וכתב מרן הגה"ק מצאנו וצ"ל "אני לא התרתי אותם נגד דברי הרמ"א שאין אוכלים רק במסורת. אח"כ באו שני תלמידי חכמים גדולים יראי השם דיינים קבועים במקומם בחוץ לארץ, וגם אחר כך בארץ הקדושה כמה דיינים מומחים, והעידו לפני מרן הגה"ק מצאנו וצ"ל שמאותם האי שבאים למדינתנו באים משם גם כן לארץ הקדושה, וראו אותם, ואמרו שכאלו ממש באים מאי לארץ הקדושה, ואוכלים אותם עפ"י מסורה אפשר עוד מימי התנאים.

על זה כתב, שמותרים המה עפ"י דין התורה הקדושה, "כמות אלו לא זולת".

ועב"ז כתב מרן הגה"ק מצאנו וצ"ל שבביתו נוהרים מלאכלם – ומביתי מרחיק אותם – אעפ"כ מונע אני גם מזה בביתי – עם כל זה לביתי לא באו על שלחני – ובאמת בביתי אין אוכלים כלל, אפילו אותן שבעירנו שהעידו על הכשרם, כי בעל נפש ירחיק מכיוצא בזה – הן אמת שנפשי נעלה בהם לא ידעתי מאיזה טעם.

אך מחמת גודל חשש פיגל נפש יקרה בחשש עופות טמאות, אין דעתי להתיר וכו'.

יש מינים שאינם ממש כאותן התרנגולים והם אסורים.

סימן א'

א) אין נאכל שום עוף בלא מסורה – והעושה נגד זה אוכל ממש עוף טמא – ואפילו יבא אליהו אין שומעין לו נגד המנהג. אפילו כל גאוני דורינו יכשירו, האוכל אותם אוכל טריפה.

(יו"ד סי' מ"ה) ולכן לפלפל בזה נגד דעת הרמ"א [סי' פ"ג סעיף ג'] הוא למותר, ואפילו יבא חליכו אין שומעין לו נגד המנהג כמבואר בגמרא [יצמות ק"ז ע"א], ולכן צודאי אין נאכל שום עוף בלא מסורה,

וכאשר לדינא פסק כן הרמ"ש, וכמה ראשונים כמצואר צעור, וכן אנו נוהגים מעולם והעושה נגד זה אוכל ממש עוף עמא.

וסיים שם זול"ק, ולכן לדינא ודאי אסור לאכלס צלי מסורה, ואפילו כל גאוני דורינו יכשירו, האוכל אותם אוכל עריפה.

*

(ב) בותב "יישר בחו" להנה"ק בעל גורן דוד זצ"ל על מה שמזהיר מלהכשל ח"ו באיסור – גערתי במי שרוצה להקל נגד הרמ"א ז"ל – אמרתי בפה מלא, אפילו כל גדולי דורינו אין בכחם להתיר מה שהרמ"א ז"ל אסרו, אפילו רק ממנהגא.

(יו"ד סי' מ"ו) שלום וישע רצ לכבוד ידידי הרצ הגאון המפורסם הנעלה וכו' מו"ה דוד דייטש נ"י אצד"ק יארמוט יע"א.

קבלתי מכתבו ויישר כחו שמזהיר מלהכשל ח"ו באיסור, אולם ידע נא מעלת כ"ת שלא הייתי מתיר בשום אופן נגד השו"ע, וכבר הגיעוני מכתבים צלפול להתיר, וגערתי צמי שרואה להקל נגד הרמ"א ז"ל, ואך צלפול הארכתי להשיב לא לדינא, וכן אמרתי צפה מלא, אפילו כל גדולי דורנו אין בכחם להתיר מה שהרמ"א ז"ל אסרו אפילו רק ממנהגא.

*

(ג) מובח מדברי הרשב"א, דמה שאין אוכלין אלא במסורת אינו משום חומרא, רק הוא ממש ספק פירושא דשמעתתא, וכן מטיין דברי הלבוש, וכן נראה מהמחבר.

(יו"ד סי' מ"ח) והנה לפי הנראה מדברי הרשב"א צתורת הצית ארוך [צית ג' שער א' דף ס"ה ע"א], וצחידושיו [הנ"ל], שכתב שמפני רצוי הפירושים אין לסמוך לאכול אלא צמסורת, וכן כתב רש"י עכ"ל. אלמא דלא משום חומרא פסק הרשב"א דאין לאכול צג' סימנים, רק ספיקא פירושא דשמעתא, וכן נראה מדבריו צתשובה [ח"א סי' רי"צ] שהצ"ה צג', וכן מטין דברי הלבוש [סעיף צ'], מחמת שרצו הדיעות על איזה מהן יש לסמוך לכך אין לסמוך ולאכול שום עוף אלא אם כן יש לו מסורת, משמע דלא משום חומרא מחמירין רק הוא ממש ספק, וכן נראה מהמחבר.

*

(ד) אף כשיש לה ג' סימני מהרה, וגם קבלת הרז"ה שיש לה חרטום רחב וכף רגל רחב, שבוה יש להתיר לדעת המחבר, החמיר הרמ"א שלא לסמוך על זה – אין בח באחרון לחלוק על הרמ"א – בעופות החדשים אין שום שמץ היתר.

(שם) רק הרמ"א ז"ל דהחמיר אפילו ציס לו חרטום רחב הוא מחמת חומרא, וכן כתב צדרכי משה [ס"ק א'] וז"ל, אמנם צאיסור והיתר הארוך כתב דאין לאכול שום עוף אלא צמסורת, וכן נראה לי לפסק הלכה וכו', הרי לך דאף על גב דאנו רואים צו כל סימני עברה אפילו הכי הוא עמא [וכו'].

וצאמת דברי הרמ"א ז"ל נכונים, דכן מצואר צהדיא צתשו' הרא"ש [כלל כ' סי' כ'] לענין העוף הנקרא סיגונויאל המקננת צצתים הגצוהים [וכו']. הרי שהי' לה כל סימני עהרה, והי' לה ג' סימני עהרה כמו שכתוב צפירוש צתשוצת הרא"ש, וגם הי' חרעומו רחצ כמו אווז ממש, אף על פי כן אסרו הרא"ש ז"ל, ולא סמך על היתר של חכמי אותו המקום שנהגו היתר, אס כן יפה כתב הדרכי משה שאפילו צד' סימני עהרה אסור צלי מסורת [וכו'].

והרמ"א ז"ל לא סמך על חילוק זה, ורק כיון דאצותינו חכמי אשכנז אסרו אפילו צד' סימנים צלא מסורת, כן ראוי לנו ולצנינו שלא לשנות מנהג אצותינו.

וצודאי אין כח צאחרון לחלוק על מרן, דהפוסקים אשר כל צית ישראל נשען על חוקיו ומנהגיו, לעקוש צלא סצרה לחלוק עליו, והכא הרמ"א ז"ל גופא שיותר נועה להתיר, אין צידינו לחלוק על דצרינו צלי עעס, וכן צאמת החזיקו אחרי הרמ"א חכמי הדור שאחריו כידוע, ואס כן לפי זה צעופות החדשים אין שוס שמן היתר לפי מנהגינו על פי הרמ"א ז"ל.

*

ה) אין בידינו לחלוק על הרשב"א, רא"ש, מור, רבינו ירוחם, איסור והיתר הארוך, האגור, והרמ"א, שאין לאכול אלא במסורת – אפי' לרש"ל שמקיל בג' סימנים, החמיר מאד להזהר בבדיקה הרבה. והבקי בעופות ימצא שיש הרבה חילוקים בדבר, לבן זולת המסורת א"א להתיר (שם) סוף דצר אין צידינו לחלוק על הרשב"א, והרא"ש, והטור, ורצינו ירוחם, ואיסור והיתר הארוך [כלל נ"ו דין י"ח], והאגור [סי' אלף רכ"ח], ורמ"א ז"ל, שאין לאכול צשוס עענה רק צמסורת, ואפילו הרש"ל ז"ל [יש"ש חולין פ"ג סי' קט"ו] שמקיל צג' סימנים החמיר מאד להצטר צצדיקה הרבה, ומי לנו דדורינו שיוכל לסמוך על צדיקתו, והרבה חילוקים יש למי שמצין צעופות וצקי צהס, ולכן (זאת) [זולת] המסורת אי אפשר להתיר.

*

ו) אין להתיר בפלפול נגד דברי הרמ"א – כן נהגו באשכנז, ואנו מבני בניו של אשכנז ואיך נשנה מנהג אבותינו הקדושים – מרן וצ"ל הוציא הוצאות גדולות לברר איזה עופות יש להם מסורה – סוף דבר שאסור לאכול בלא מסורה מאיש נאמן.

(השמשות סי' מ"ב) וצאמת צפילפול אין להתיר נגד הרמ"א ז"ל צשוס אופן, וצפרע מה שכתוב צאשר"י, וחלמידו רצינו ירוחם צספר אדם וחיה כתב שלא לשנות מזה, וכן נהגו צאשכנז, וספר איסור והיתר [הארוך כלל נ"ו דין י"ח] מציאו, ואנו מצני צניו של אשכנז, ואיך נשנה מנהג אצותינו הקדושים, וצפרע שחתני הרב הנ"ל צנסעו צחצרה מארץ הקדושה היי צאיזה מקומות שאוכלין עופות שאין דומין כלל לאותן שהציא הו' מאזמיר, ולפי דעתו המה צוודאי עמאים, ולכן לעמוד יסוד תורה הקדושה מהראוי לעיר ואס צישראל כעירכס שי' שלא לסמוך על פילפול גאוני דורינו, ורק לשלוח מאה רענדליך לארץ הקדושה, ואזי

בדאי ישלחו לכם היתר מחכמי עיר אזור עם איזה זוג עופות לדוגמא וזה יצורר היעצ, ואני הולאתי על הולאות לחתני הנ"ל עצור זה מאה ר' כסף, ומה אעשה עוד יותר, ולכן סוף דבר, שאסור לאכול בלא מסורה מאיש נאמן, והיה שלום.

*

סימן ב'

שאינן לסמוך על שבן ונדמה, ואין מתירין שום דבר אלא במסורת.

(א) הוכיח לאחד, שרצה לצרף היתר דשבן ונדמה, דהיכן מצא זה בפוסקים, לא ימצא זה לא בראשונים ולא באחרונים, לכן יטול מה שחידש, ובלא מסורה לא נאכל שום עוף.

על מה שרצה אחד לומר שהם דומים, אדרבה הם רחוקים מתרגומים שלנו בקומתן ובצורתן, ורק מעט דומים לתרגומים שלנו.

עוף הנסגר בבית או בחצר במקום דלא שכיחי עוף טמא, בעל כרחו מתחבר לטהורים, ובדאי לא נצרף זה לסניף להתיר.

אפילו כל גאוני דורנו יבשירו, האוכל אותם אוכל טריפה.

(יו"ד סי' מ"ה) ומה שרצה לומר דהרמ"א ז"ל מודה בשכן ונדמה [חולין ס"ה ע"א], תמוה לי היכן מלא חילוק זה בפוסקים לצרף היתר דשבן ונדמה, לא ימצא זה לא בראשונים ולא באחרונים, ולכן יטול מה שחידש, ובלא מסורה לא נאכל שום עוף.

וצפרט מי הגיד לו צנצואה שהוא דומה לתרגומים שלנו, אדרבא לפי מה שראיתם בגלילותינו רחוקים המה מתרגומים שלנו בקומתן וצורתן, ומעט אשר דומים לתרגומים שלנו.

וגם מה ששוכנים אלל עופות טהורים שלנו אין ראיה, דצשלמא חס ישלחנו חפשי והוא יצטרע עופות טהורים הי' ראיה לרצי אליעזר כמבואר בצ"ק [ג"צ ע"א] וצחולין [שם], אך זה העוף הנסגר צבית או צחלר צמקום דלא שכיחי עוף טמא, צעל כרחו הוא מתחבר לטהורים הכולכים עמו ציחד לרעות. ואס כי י"ל דגם זה מיקרי שכן שהולכים דרך חיבור יחד, מכל מקום בודאי לא נצרף זה לסניף להתיר.

ולכן דינא דחיי אסור לאכלם צלי מסורה ואפילו כל גאוני דורינו יבשירו, האוכל אותם אוכל טריפה.

*

(ב) אימתי נקרא שבן ונדמה. – כשחובשין עוף טמא אצל עופות טהורים לא נקרא שבן. – כשאבריו בגופו לערך איברי עופות שלנו אינם שווים לא שייך לקרותו נדמה.

בדברי רבינו ירוחם מבואר דלמעשה אין להתיר בנדמה אפי' יש לו ג' סימנים. – לכן לפענ"ד אין לסמוך על התירים באלו, וזולת המסורת המה ספק טמאים.

(יו"ד סי' מ"ח) אך לפענ"ד דלא מיקרי שכן, רק אם שלחוהו לעוף והוא מתדבק בעמאים, ולפניו גם עהורים, ושצק לטהורים, אמרינן מסתמא ממניו הוא, אבל צאם חוצשין עוף עמא אלל עופות עהורים, ומיניס עמאים אין נמלאים שם כלל, מסתמא הולך צלוותא עם הטהור, דנכי שאינו ממניו הוא מסוג שלו על כל פנים, ולכן לא נקרא זה שכן עם הטהור.

גם נדמה אינו דומה כלל לטהור, לא בגידול רחצו וגופו, וגם לא באצטיו, כאשר הגידו והראו לי שאצטיו בגופו לערך אצטיו עופות שלנו אינס שוים, וגם נוזות צרגליהם, וכמעט ראשו ורצו לפי דעתי אינס שוים, ולא מיקרי נדמה כמבואר בצבורות [אולי כוונתו לדף מ"ד ע"א], וגם מבואר ברציו ירוחם נתיב ע"ו שכתב ז"ל, והשוכן עם עמאים ונדמה להם עמא [וכן עם הטהורים עהור], וכבר כתבתי צאחה סימנים נאכול העוף, ולעיל מזה כתב ולפיכך אין נאכל עוף אלא במסורת, אפילו יש בו כל הג' סימנים, הרי דלא מתיר בנדמה אף שיש לו ג' סימנים, ולכן לפענ"ד אין לסמוך על התירים כאלו, חולת המסורת המה ספק עמאים.

*

ג) הראשונים הסכימו לרש"י שלא לאכול רק במסורת, ובן פסק מרן השלחן ערוך. – הרמ"א ז"ל מחמיר יותר אפי' בחרטום וכף רגלו רחבה אין לאכול בלא מסורה. – ברבינו ירוחם והרא"ש מבואר בדברי הרמ"א, לכן אין בידינו להקל בלי מסורה. – לפי זה נסתר ההיתר שהמציאו כמה גדולים משום נדמה לטהור, ומשום סימני ביצים, ומשום ספק ספיקא. – בהדיא מבואר ברבינו ירוחם דלמנהג בני אשכנז אסור לנו, ולא מהני דומים. – לכן אסור לאכול בלא מסורה מארץ הקדושה.

(השמות סי' מ"ב) אך חומרת הראשונים להחמיר, וכמבואר בדברי הראשונים [חולין ס"ז ע"א, רא"ש סי' נ"ט, ורשב"א ד"ה ומ"מ, ור"ן שם] שהסכימו לרש"י ז"ל [שם ד"ה חזיוה] להחמיר שלא לאכול רק במסורה. וכן פסק מרן השו"ע [יו"ד סי' פ"ז סעיף ג'], ורמ"א ז"ל [שם] מחמיר יותר אפילו בחרטום וכף רגלו רחבה אין לאכול בלא מסורה, והכרתי ופלתי ז"ל [שם סוף קוג' פני נשר] שפך סוללה על הרמ"א ז"ל שלא ראה כן בשום ספר להחמיר בזה, ואשתמטתיה במחילת כ"ת דצרי ברציו ירוחם [חלק אדם נתיב ע"ו דין כ"א] שכתב צהדיא לאסור אפילו בכל הסימנים עברה בלא מסורה. וכן כתב בשם הרא"ש ז"ל [צתשו' כלל כ' סי' כ'], ושכן נהגו, ולכן צודאי אין צידינו להקל רק על פי מסורה.

ועל פי זה נסתר ההיתר שהמליאו גאוני זמנינו להתיר משום נדמה לטהור [עי' חולין ס"ה ע"א], וסימני ציגים [עי' חולין ס"ה ע"א], והאריכו בהיתר מכה ספק ספיקא, וזה אינו כלל, דצהדיא מבואר ברציו ירוחם דלמנהג בני אשכנז אסור לנו, ולא מהני דומים יע"ש בדצטיו, ולכן אסור לאכול בלא מסורה מארץ הקדושה.

*

סימן ג'

(העתקתי מכל התשובות "לשון קדשו", שבכל המקומות יש איזה הוספה)

א) בתחילת ביאת העופות לארצינו לא אכלו אותו ישראל כיון שלא נמסרה במסורה – אף אחר שנשמע שנאכל בקצת ערי ישראל לא התרתי אותם נגד דברי הרמ"א – כשבאו שני ת"ח גדולים יראי השם, והעידו שבאלו ממש באים לארץ הקדושה, ואוכלים אותם עפ"י מסורה אפשר עוד מימי התנאים, התרתי אותם – עם כל זה לביתי לא באו על שלחני – כל ההיתר הוא רק לאותם שהעידו עליהם – שמעתי שיש מינים משונים על זה לא אומר לא איסור ולא היתר.

(או"ח סי' ב') ואודות העופות, הנה בתחילת זיאתם לארצנו שמעתי מנגידי עירנו שהשרים דסציבותינו הביאו להם עופות מאי הסמוך לארץ הקדושה, אך בני ישראל לא היו אוכלים אותם כיון שלא נמסרה במסורה, ואחר זמן הרבה שנתרצו למאוד ושמעתי שאוכלים אותם בקצת ערי ישראל, ואני לא התרתי אותם נגד דברי הרמ"א ז"ל [צסי' פ"ג סעיף ג'] שאין אוכלים רק במסורה, אחר כך באו לפני שני תלמידי חכמים גדולים יראי השם, כאשר העידו לפני אנשי פולין אנשים כשירים, וגם הרב הגדול החסיד הלדיק צולינא קדישא מק' עיר חדש, שמכיר אותם שהאנשים הצאים מארץ הקדושה המעידים להתיר המה גדולי התורה ודיינים קצועים במקומם בחוץ לארץ, וגם אחר כך בארץ הקדושה המה דיינים מומחים, ואנשים המה העידו לפני שמאותו האין שצאים למדינתנו צאים משם גם כן לארץ הקדושה, וראו אותם ואמרו שבאלו ממש באו מאי הזה לארץ הקדושה, ואוכלים אותם על פי מסורה אפשר עוד מימי התנאים, ולכן התרתי אותם, אחר כך באו לפני כמה אנשים פשוטים וגם תלמידי חכמים וכולם פה אחד שאותן העופות אוכלים בארץ הקדושה על פי מסורה, וא"כ יפה התרתי אותם, אך לביתי לא באו על שלחני, אך כל זה לאותן שהעידו עליהם כנ"ל, אבל שמעתי שיש מינים משונים, על זה לא אומר איסור ולא היתר, כל זה ראיתי להודיע לכבוד תורתו, והי' שלום.

*

ב) ראוי למנוע מלאכלם זולת בקבלה ברורה כמו שהעידו על הנמצאים בעירנו, "שאוכלים אותם בארץ הקדושה מאז ומעולם" – שמעתי שיש שינוי מינים, לכן אין לאכול זולת בקבלה מאיש נאמן – בביתי אין אוכלים כלל אפילו אותן שבעירנו שהעידו על הכשרם, כי בעל נפש ירחיק מכיוצא בזה.

(או"ח סי' ט') ובעיני עופות לפענ"ד שראוי למנוע מלאכלם, זולת בקבלה ברורה, כמו שהעידו על הנמצאים בעירנו, ואנשי ארץ הקדושה ראו אותם, ואומרים שאוכלים אותם שם בקבלה מאז ומעולם, אך שמעתי שיש שינוי מינים אשר גם בארץ הקדושה אין אוכלים, ולכן אין לאכול זולת בקבלה מאיש נאמן, ובאמת צביתי אין אוכלים כלל, אפילו אותן שבעירנו שהעידו על הכשרם, כי בעל נפש ירחיק מכיוצא בזה.

*

ג) העופות החדשים שבגלילותינו לא התרתים, מטעם שאין להם מסורת. רק אחר שבאו שני אנשים חשובים, והמה ניכרים בקהילתינו שהמה בעלי תורה ויראה וחשובים למאד בארץ מגורותם, והמה העידו שנאכל בארץ הקדושה עפ"י מסורה מכמה מאות שנים, עפ"י זה אין חשש כלל לבולי עלמא, והתרתיהם להם – אך בביתי נזהרים מלאכלם בלי נדר (יו"ד סי' מ"ה) חולס בגלילותינו נמנעים איזה מין עופות, לא ידעתי אם המה כמו שמלויים ציניכם, והנה זה כמה שנים אשר נגידי עירנו ההולכים בצתי השרים הגידו לי לפי תומם איך שהשרים הציאו עופות מאי אחד סמוך לארץ ישראל, והנה צמשך הזמן התחילו לרצות העופות הללו, ולא התרתים מטעם הנ"ל.

ולאחר צ' וג' שנים איקלעו לאתרינו שני אנשים חשובים ממדינת פולין הדריס כעת צארץ הקדושה, והמה ניכרים בקהילתינו שהמה בעלי תורה ויראה וחשובים למאד צארץ מגורותם, והמה העידו לפני שמזה האו שהציאו למדינתנו כנ"ל, מזה האו הסמוך לארץ הקדושה מציאין לארץ הקדושה אותן העופות, ונחלקין שם על פי מסורה מכמה מאות שנים, חולי עוד צימי התנאים, ועל פי זה אין שום חשש כלל לבולי עלמא, והתרתיהם להם, אך צציחי מזכרים מלאכלם צלי נדר, ומעתה אשים קנאי למילין והי' שלום.

*

ד) היו בבאן תלמידי חכמים חשובים והמה עדים שעפ"י דין תורה נסמוך עליהם בדיני נפשות, והעידו "שאותן התרגגולים" אוכלים בארץ הקדושה – אפי' אם יבחישו אותם ודאי בתרי ותרי שרי, ולזה לא יכולתי לאסור עפ"י תורה הקדושה – ומביתי מרחיק אני אותם.

(יו"ד סי' מ"ו) אך כצר כתצתי למעלת כבוד תורתו, שהיו צכאן אנשים חשובים ניכרים לצני עירנו מאד מאז ומקדם, גם חתני הרצ המופלג החסיד נ"י מכיר אותם צעוצ, וידועים לנו צצירור כי המה שוכנים כעת צארץ הקדושה איזה שנים, והמה עדים שעל פי דין תורה נסמוך עליהם צדיני נפשות, לא ממהדורי צארץ רק תלמידי חכמים חשובים, והעידו שאותן התרגגולים אוכלים צארץ הקדושה, אם כן אפילו [מאה עדים יבחישו] לא ילאו מהיתירם אשר כצר נתרו צפי כל, וצפרע שאינו רק חומרא ומנהג לאסור מה שאינו צמסורת, ולכן ודאי צתרי ותרי שרי, ולזה לא יכולתי לאסור על פי תורה הקדושה, יחי' מה שיחי', ומציתי מרחיק אני אותם כאשר כצר כתצתי למעלת כ"ת, חולס לאסור אותם לבולי עלמא אין צאפשר על פי תורה הקדושה, ואי"ה אראה להתאמן ולהודע זאת מחכמי ספרדים דירושלים ולפת תוצ"צ.

*

ה) ישנם כמה מינים, ורק אותם שהעידו עליהם ת"ח "שאוכלים אותם" בירושלים אני מתיר – הן אמת שנפשי געלה בהם לא ידעתי מאיזה טעם, אך א"א לאוסרו.

(יו"ד סי' מ"ז) ועוד הלא כתצתי למעלת כ"ת שיש כמה מינים כפי מה ששמעתי, ואותן שהעידו לפני צמקומי לפי צורתן אותם אני מתיר, ואני מודיע לכל השואל שלא יסמכו רק צראיית עין אם הם כשלנו, שהעידו עליהם ת"ח שאוכלים אותם צירושלים, וא"כ ליכא כאן הכחשה כלל מפרעשצורג לאותן שצינינו,

שיכול להיות שאותם שפרעשצורג אינם דומין להמלוין צינינו, ומהיכי תיתי נכחיש ת"ח, וכל מה שיכולים ליישצ דצרי העדים מיישצים [וכו'].

ולכן על משמירתי אעמודה שאין לאסור אלו שהעידו עליהם להיתר צקהלתינו, זולת אם יתצרר היעצ, על דרך שכתבו התוס' [יצמות דף פ"ח ע"א ד"ה אחא גברא] דצדצר הגלוי לכל אין תרי כמאה כמו שכתב מעלת כ"ת, אצל לעת עתה לא נתצרר על אותן שצקהלתינו שום פולח פה לאיסור מעוצרים מהתם להכא, ומשמועה צעלמא שאסרו איזה עוף שלא נדעכו, משום חומרא נאסור אותן שהועד עליהם היתר, וישתקע הדצר ולא יאמר, הן אמת שנפשי געלה צהם לא ידעתי מאיזה עעם, אך איככה אוכל לאסור דצר שאינו על פי הדין, ואי"ה ארחה לעשות על נד היותר עוצ לצוא על הצירור, והי' שלום וצרכה, כנפש אהוצו מאד, למוד צחצלי עצותות אהצה, דורש שלום תורתו צלצ ונפש חפילה.

*

(ו) על מסורת בודאי ראוי לסמוך. – כתבו לנו מהתם, שאוכלין אותו שם מעת מרן הבית יוסף זל"ה, ודורות למעלה ממנו.

(יו"ד סי' מ"ח) אך על מסורת צודאי ראוי לסמוך, לא כאשר כתב אחד כי אין לסמוך על מסורה של ארץ ישראל, והצל יפלה פיהו, כי צארץ ישראל צלפת תוצ"צ ששם הם העופות מלוים, היו תמיד גדולי עולם מתלמידי האר"י ז"ל, וישצו צקציעות צארץ הקדושה כידוע צספר קורא הדורות, וצפרע שעכשיו כתצו לנו מהתם שידעים צצירור שאוכלים אותן שם מעת מרן הבית יוסף זל"ה ודורות למעלה ממנו, וצודאי ראוי לסמוך על מסורת מרן הקדוש צית יוסף ז"ל.

ורק מחמת שכמה צני אדם מוצללין צזה, וכתצתי לארץ הקדושה שיתאספו הכוללים ויחקרו אחר זה היעצ, וכן עשו ונאספו יחד וחקרו אחר זה, והשיצו מירושלים תוצ"צ שאין נמלאים שם הרצה, ומלפת תוצ"צ כתצו ששם נמלאים הרצה, אך האנשים שראו אותם שצחון לארץ אין עדותן מכוונת יחד, ולכן כתצו שצריך לשלוח מכאן איש לאי הנקרא קיצרין סמוך לארץ הקדושה, ושם יתצרר הדצר היעצ, וכן צדעתי לעשות אי"ה, והי' שלום.

*

(ז) פה קהילתינו העיד דיין אחד שאוכלין אותו בארץ הקדושה, ולכן התרתי לאכול "כמות אלו לא זולת" – אע"פ כן מונע אני גם מזה בביתי – חתני הרב בירר "שאוכלים אותם" באיזמיר – ושלח איזה עופות להראות על איזה יש מסורת – לדעתי מותרים "אותן שהן בדוגמתן" – מחמת "גודל חשש פיגל נפש יקרה בחשש עופות טמאות" אין דעתי להתיר, רק שישלחו שני אנשים לאיזמיר, ומשם יבורר הדבר בירור גמור, על פי גדולים אשר שם.

(השמטות סי' מ"ב) אך פה קהלתינו העיד דיין אחד ממדינתינו ובעת הוא צארץ הקדושה, והעיד שצארץ הקדושה אוכלים אותם, ולכן התרתי לצני עירי לאכול כמות אלו לא זולת, אף על פי כן מונע אני גה

מזה צביתי, וחתני הרצ היה צארץ הקדושה, וצחזירתו סיבצ דרך אַזמיר, וכתב לי ששאל בכל המחוז הזה שאוכלים אותם צאזמיר, והוא קבלה מפוארה עיר ואם צישראל, וראוי לסמוך על זה, וכן שלח [איזה עופות] להראות אותם שאוכלים שם צמסורה, ולכן לדעתי מותרים המה אותן שהם כדוגמתן, דצמסורה לכולי עלמא מותר, וילפינן ממקום למקום צכהאי גוונא לכולי עלמא.

אך מחמת גודל חשש פיגל נפש יקרה צחשש עופות עמאות, אין דעתי להתיר בכל אופנים הללו, וכמו שכתב הריצ"ש ז"ל צתשובה [סי' ש"ז] דמה צעניני ממון אדם צוחר דרך היותר צעות, מכל שכן צעניני תורה הקדושה לריך לצחור דרך היותר צעות, ולכן לדעתי מהראוי שישלח מכס שני אנשים לצאזמיר, ומשם יצורר הדצר צצירור גמור על פי גדולים אשר שם, כי האי אשר משם צאים העופות האלו הוא קרוצ לצאזמיר, ומתם כתצו לי שאשלח מאה אדומים ויסעו משם שני אנשים יריאים וחסידים לצאזמיר ואז יצורר הדצר, ושלחתי איש נכצד לגדולי דורינו שיראה לגצות מכל עיר גדולה איזה סך מסוים ולשלוח להתם לצרר הדצר, ואין כסף לי כי לא שמעו והעו אַזנס לדצר, ואוי לאותה צושא שצצצור כסף מיעוט ינחו מצובה צישראל לחלק ח"ו לשתי תורות.

*

(ח) חתני הרב היה באיזה מקומות שאוכלים עופות שאין דומין לאלו, ולפי דעתו המה בוודאי
טמאים.

(שם) וצפרע שחתני הרצ הג"ל צנסעו צחזרה מארץ הקדושה, היה צאיזה מקומות שאוכלין עופות שאין דומין כלל לאותן שהציא הוא מאזמיר, ולפי דעתו המה צוודאי עמאים, ולכן לעמוד יסוד תורה הקדושה, מהראוי לעיר ואם צישראל כעירכס שי' שלא לסמוך על פילפול גאוני דורינו, ורק לשלוח מאה רענדליך לארץ הקדושה, ואזי צודאי ישלחו לכס היתר מחכמי עיר אַזמיר, עם איזה זוג עופות לדוגמא, וצזה יצורר היעצ, ואני הוצאתי על הוצאות לחתני הג"ל צצור זה מאה ר' כסף ומה אעשה עוד יותר, ולכן סוף דצר שאסור לאכול צלא מסורה מאיש נאמן, והיה שלום.

*

ט) העופות שהובאו מאיזמיר אוכלים אותם שם מכבר עפ"י מסורה – אותם שבמדינתנו הם כאותם ממש והובאו משם ע"י השרים שבגלילותינו, לכן לא מחיתי בהמתירים – במדינת רוסיא מצויין עופות אחרות אין דומין לאלו, ואלו עופות טמאים המה – לחשש חילוף ראוי להחמיר. (אבן העזר סי' פ"ב) וצנידון העופות, נראה לי דאותם שצמדינתנו ראיתי שהוצאו לפני עופות מאזמיר שאוכלים שם מכבר על פי מסורה, ואותן שצמדינתנו הם הם כאותם ממש, וידוע לנו שהוצאו משם על ידי השרים שבגלילותינו, ולכן לא מחיתי בהמתירים. אצל הגידו לי שצמדינת רוסיא מצויים עופות אחרים אין דומין לאלו כלל, ואלו עופות עמאים המה כהנראה, ולחשש חילוף ראוי להחמיר, והי' שלום כו'.

*

י) התרנגולים שבאים לבאן מאיי הים, באים משם גם לארץ הקדושה, ואוכלים שם מקדם קדמית במסורה אולי עוד מימי התנאים, ולכן התרתי בעירי – מי שירצה להתיר צריך לחקור אם הם שוים לאותם שלנו.

(חושן משפט סי' ל') ואודות התרנגולים, הנה צגלילותינו נמלכים גם כן תרנגולים כאלו, והמה צאים מאיי הים הסמוך לארץ הקדושה, כאשר הגידו לי הרבה אנשים מקבלתינו היודעים צצירור מקום תולדותם, ואנשי ארץ הקדושה העידו צפני אנשים כשרים תלמידי חכמים, שצארו הקדושה גם כן צאים התרנגולים מאותו הארץ, ואוכלים שם מקדם קדמית צמסורה, אולי עוד מימי התנאים, ולכן התרתי צערי, אך אם אותן צצמקומיכם שוים לאותן שלנו לא ידעתי, ויחקור מעלת כ"ת אחר זה ויצא על הצירור.

*

יא) במקומנו יש "שנקראו תרנגולים", והמה מעט בדמות תרנגולים, ומשונים בגבי רגליהם וגדולים המה, ולא הרשיתי לאכלם, עד שבאו אנשים כשרים והעידו שבארץ ישראל אוכלים אותם, ולארץ ישראל ג"כ הם באים מאותו הארץ שבא לבאן, ואם אותם שבמקומכם הם ג"כ "בתואר הזה" יאכלו וישבעו – ובביתי עדיין לא אכלו מהם.

(חושן משפט סי' ג"ב) ואודות העופות לא חדע תמונתם ומה המה, ואין אוכלין צזמנו שום עופות צלא מסורת, אך צמקומנו יש שנקראו תרנגולים, והמה מעט צדמות תרנגולים, רק שמשונים צגצי רגליהם וגדולים המה, ולא הרשתי לאכלם, עד שצאו אנשים כשרים מארץ והעידו לי שצארו ישראל אוכלים אותם, וגם ידעו שצאו לארץ ישראל מאת איי הים שמשם צאו גם כן לכאן, כאשר ספרו לי צכאן שהשרים הציאו להם מאותן איי שאמר צר מערצא, ואם אותם צצמקומכם ג"כ צתואר הזה יאכלו וישצעו, אמת שצציתי עדיין לא אכלו מהם.

*

יב) מתחלה לא אכלו אותם – כשבאו אנשים כשרים מארץ ישראל, ואמרו שגם שם יש תרנגולים הללו שמביאים מאותו הארץ שמביאין לבאן, התרתי אותם – ואעפ"י כן בביתי אין אוכלים אותם – אם במקומכם הם "דומים ממש" להתרנגולים שבארץ הקדושה יוכל לסמוך עליהם להתירם – והנכון שיכתוב ג"כ לאיזה אנשים כשרים מאה"ק, ויכתוב להם תוארם ומהותם, ותבינו על הבירור.

(נוספות סימן ז') הגיעני מכתבו אודות התרנגולים. והנה מתחלה גם צעירנו לא אכלו אותם, עד כי צאו לכאן אנשים כשרים מארץ ישראל ואמרו שגם שם נמלאו התרנגולים הללו, אשר מציאים לשם מאי הים הסמוך לארץ הקדושה הנקרא קוצריסל, והשרים הציאו התרנגולים לכאן גם כן מאי הנ"ל, והתרתי אותם, ואף על פי כן צציתי אין אוכלים אותם, אך צעירנו נוהגים היתר מהמת העדות מאנשים הנ"ל. וצאם ידע מעלת כ"ת צצירור כי התרנגולים הנמלכים צמקומכם המה דומים ממש להתרנגולים שצארו הקדושה, יוכל לסמוך עליהם להתירם. והנכון שיכתוב מעלת כ"ת לאיזה אנשים כשרים מסציוותיכם היושבים צארץ

הקדושה, ויכתוב להם תוארם ומחותם, ותצינו על הצירור. כה דצרי ידידו דורש שלום תורתו כלל ונפש חפלה.

*

יג) בתחלה בשנתפשמו העופות החדשים אמרתי שאין להתירו בשום פלפול רק עפ"י מסורה – אחר דרישה וחקירה העידו בפני ת"ח גדולים ויראי השם שאוכלים אותם באה"ק מימים קדמונים עפ"י מסורה, ונקראים שם קיבריצר הינער, – ביחוד שמעתי שגם למדינה זאת הובאו מהאי קובריין הנ"ל – עפ"י מסורה זו התרתי ולא חזרתי מדברי עד עתה. – אח"כ שמעתי שיש עוד איזה מין, ואמרתי שלא אומר לא איסור ולא היתר כי אין לי מסורה עליהם – אם במקומו הוא כמו הנמצאים אצלינו בודאי אין חשש עליהם.

נוספות (סימן ח') צתחלה כאשר נתפשטו כאן העופות החדשים ושאלו אותי אם לאוכלם, ואמרתי שאין לזוז מדצרי הרמ"א [ו"ד סי' פ"ז סעיף ג'] ולא להתיר צסימנים רק על פי מסורה, אם כי נמצא אתי דרכים ופלפולים להתיר גם כן ע"י סימנים, לא הוולתי לסמוך עלי רק לילך על פי מסורה.

ודרשתי וחקרתי היעצ, עד שהעידו צפני ת"ח גדולים ויראי השם הניכרים לנו, כי כמות התרנגולים הנמצאים בגלילותינו אוכלים אותם צארן הקדושה מימים קדמונים על פי מסורה שצדיהם ואפשר עוד מימי התנאים, והמה נקראים שם קוצריצר הינער, וביחוד שמעתי שגם למדינה הזאת הובאו מאי קוצריין, אשר הציאו אותם השרים, והיו אז מעט וצמשך הזמן נתרצו כמה, וכמה תלמידי חכמים ויראי השם שהיו אללי מארץ הקדושה ושאלתי אותם, ואמרו כולם צפה אחד שאוכלים אותם צארן הקדושה, ועל פי מסורה הזאת התרתי אותם, ולא חזרתי מדצרי עד עתה.

ורק אחר כך שמעתי כי יש עוד איזה מין הנקראים קארקחינער הינער ושאלו אותי עליהם, ואמרתי כי על עופות הללו לא אומר לא איסור ולא היתר, כי אין לי מסורה עליהם, ולא שמעתי מפי עדים נאמנים אם אוכלים אותם צאיזה מקום על פי היתר מגדולי קדמונים, על כן לא אמרתי עליהם שום דעה לא לאיסור ולא להיתר. אלל העופות הגדולים הנמצאים צמקומינו פה התרתי אותם צהיתר גמור על פי מסורה הנ"ל, וצאמת מותרים המה. והנה אם צמקומם המה כמו אותם הנמצאים אללינו צודאי אין חשש עליהם, ולפי מכתציו והצגיית עדות שתחת ידו מהרצנים הגדולים שצארן הקדושה אין לו לחוש כלל ועבורים המה וכשרים, ויאכלו ענוים וישצטו.

*

יד) מרן זי"ע שלח בסף, וצוה לברר מקור העופות, ומה אומרים עליו באה"ק. (נוספות סימן ט') והנני שולח לך מאה כסף עצור העופות, ותודיעני היכן קניית צאיזה מקום ומה אומרים צארן הקדושה עליהם.

שו"ת דברי יחזקאל

נעתק במכתב א'-ג'

*

שו"ת טוב טעם ודעת

מהנה"ק רבי שלמה קלוגער זצ"ל

נעתק במכתב ה'

*

שו"ת לבושי מרדכי (מהדו"ק יו"ד סי' מ"ד)

שהובא שם תשובת רבו הנה"ק רבי ישראל אהרן איציק לאנדסבערג זצ"ל

אין לצרף שיטת ר"ת, או שיטת הריב"ם, או שיטת הרמב"י, אחר שקבע הב"י והרמ"א ביתר
ובמסמך שלא תמוט, בדעת רש"י.

כל האחרונים הבאים אחריהם החמירו מאד שידעו שספק דאורייתא נגעה בו.
ממנו ניקח האיך החמירו קדמונינו בטוהר העופות.

כי לא מהני לן שיטת ר"ת, או שיטת ריב"ם, וגם שיטת רבינו משה (הרמב"י) מגמרא, אחרי שקצו הצ"י
והרמ"א ביתר וצמסמר שלא תמוט, שאין לאכול שום עוף צג' סימנים, ומי יצא אחריהם להקל וכו'.

וכל האחרונים הצאים אחריהם החמירו מאוד כי ידוע להם שספק איסור דאורייתא נגעה בו, וכו'.

ולא הצאתי רק ממנו נקח, האיך החמירו קדמונינו בטוהר העופות, ועתה זהבירה פשוטה בעלמא מורה
כל איש דרך לעלמו.

*

השם תרנגול אין מועיל להתירן.

ימים לא כצירים הי' צמחית אחד מהרצנים המתירים ושאלתיו על הכיתר, ואמר תרנגול אינו אלא
תרנגול, דא ודא אחת הוא, והוכחתיו על פניו לא כן אלפן רבותינו הקדושים, הלא מקובלין אנו להחמיר

צמנהגי ישראל יותר מדצרי תורה, וכי השם תרנגול גורם להתיר אותם, הלא גם תרנגול דאגמא צשם תרנגול יקרא.

*

על מה שפלפלו להתירו מדין "שבן", אחר הבירור נודע שהן מתרחקים משאר תרנגולים.

והנה ראיתי בקונטרס מרצ אחד שמנה ליסוד שהמה שכנים ודמים. ואני חקרתי ודרשתי היעצ ומלאתי, שאף אם ישכנו שנה אחר שנה צחלר א', המה מרוחקים זה מזה, יתפרדו ולא יתלכדו, ואני עשיתי נסיון וזרקתי מאכל לפני העופות שהי' יחדיו שם, וראיתי שאינם מעורצים יחדיו, המין הזה עומד לפני עצמו, ומין זה בזויות אחרת.

ועוד וכי צידינו להוסיף על מה שמצינו, שכן הוא, מה שמטבעו ומעצמו מצלי הכרח מעורצים זה בזה, כעין הזרזיר ההולך מעצמו ומטבעו, אצל לא אחר שהציאו אותם בעל כרחם יחדיו צחלר א', הרי גם הכלב והחתול מלומדים ומחונכים להיות יחדיו צאחיה צכפיפה, או צצית אחד.

*

אף שובן עם המהורים ונדמים, אין לאכול כי אם במסורה.
אין להקל בעופות לאמור מסברא דנפשיה שבן ונדמה.

ועוד הרי זאת הלכה השוכן עם העכור עכור אינו צהלכה. הרמז"ס הציא השוכן עם העמא עמא, ולא גוונא שני' שוכן עם העכור עכור, וצש"ע לא הציא, ואם מהני שוכן עם העכור לזרף מדוע לא הציא הצ"י, שהרמז"ס הי' לפניו לעינים לאות ולסימן עברה. אצל האמת הוא כך, לאחר שנודע מהך תרנגול דאגמא שהזכר עכור, לפי חד פירושא (על פי תוס' גדה דף ג' ע"ב, ד"ה תרנגולתא – ולפי דבריהם נמצא שזכר מהור היה שבן עם נקבה טמאה, ונסתר היסוד דשוכן עם המהור מהור), ושוכן עם העמא. וש"ל לענין לעמא, סמכין על הרוצ הזה, (דעכ"פ עפ"י רוב כל עוף למינו ישכון, ולכן אם נמצא ששוכן עם הטמא או מטמאין אותו מטעם רוב), אצל לעכר עוף שאין לנו מכירין, מטעם שוכן, כיון שאינו אלא רוצה כן, (דרך רוב השוכן עם המהור מהור, אבל יש שוכן עם המהור שהוא טמא, כגון תרנגולתא דאגמא), חיישינן לרוצ המתנגד, כי לפי דעת התוס' רוצ עופות עמאים. ומש"ל לא הציא הרמז"ס הג"ל השוכן עם העכור עכור, והכא משמע מלישנא דר"נ [דר' יצחק] שאמר עוף עכור נאכל צמסורה, ולא נקט עוף נאכל צמסורה, לאשמעין אף ששוכן עם העכורים ונדמים, אין לאכול כי אם צמסורה.

וצרש"י מתמיה אמאי צמסורה נאכל, שכתב וצמסורה נאכל כמתמיה, (רש"י חולין דף ס"ב ע"ב, ד"ה חזיוה דדרסה ואכלה, סיים דבריו בזה"ל, ובמסורת יש לנו לסמוך כדאמר לקמן שעוף מהור נאכל במסורת, ע"כ, וכונתו דבאמת צריך להבין כיון דחזיוה דדרסה האיד נאכל עוף אפילו במסורת, ועל זה תירץ כדאמר להלן וכו').

וגם הרמז"ס מדייק בלישנא וכתב עוף עהור נאכל במסורה. והוא שיהי' דבר פשוט צחותו מקום שהוא עוף עהור, לא שסמכו על שכן ונדמה, מכל הדין משמע שאין להקל בעופות לאמור מסצרה דנפשיה שכן ונדמה.

עב"ל הלבושי מרדכי שם.

*

תשובת הגה"ק רבי מנחם א"ש זצ"ל
שכתב לזקני הגה"ק ר' נתן פייטל רייניטין זצ"ל אבר"ק מאדא
נדפס בספר חומת אש תשובה ג'

בשם אביו הגה"ק מהר"ם אש זצ"ל, שבימיו הובאו יאנאווע הינער ונמנעו ממנו עד שנתברר המסורת – וכן הפערל הינער הם בחזקת טמא מפני שאין להם מסורה – לכן תרנגולים משונים משאר תרנגולים הם בחזקת טמא, עד שיבורר ממקום מוצאו שהם נאכלים במסורה.

אחרי דרישת שלומי כראוי להדרת גאון, הגה"ק אשר התעורר הדרתו על אודות התרנגולים אשר חדשים מקרוצ צאו למדינתו אשר נקראים בשם "הינעזשי היענער", הגה"ק אני לא נשאלתי על זה, ולא ראיתי התרנגולים האלו, ורק בחורף הלזה למדתי סי' פ"ב ואז אמר לי אחד מן התלמידים משמיה דהדרת גאון כי פקפק על התרנגולים האלו.

ואמרתי כי הדין עם הדרת גאון, כי שמעתי מפי אדוני אבי מורי ורבי הגאון זכרוננו לצרכה, כי גם על התרנגולים הנקראים יאנעווע היענער, מתחילה צעת אשר הוצאו להמדינה היו רצים וכן שלימים נמנעים מהם, עד כי הוצרר ממקום גידולם המסורת שלהם.

וכן הפעריל היענער הם בחזקת טמא מפני חסרון המסורת.

והנה כן צוודאי התרנגולים האלו אחרי אשר הם משונים משאר התרנגולים המה בחזקת טמא, עד שיצורר ממקום גידולם מאנשים כשרים כי המה נאכלים במסורת, כן אמרתי מאז, אמנם למעשה לא נשאלתי על זה.

עב"ל השו"ת חומת אש.

*

שו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' צ"ח)

עופות חדשים שיש בהן איזה שינוי, אין לנו דרך אחר להתירו אלא ע"י מסורת – כל זמן שאין עליו מסורת ברורה עדיין הם בספק.

על דבר אשר צדק לן מעלתו נ"י ע"ד העופות, אשר זה זמן לא כציר הוצאו למדינתנו, והם גדולים יותר משאר תרנגולים שלנו וגם יש בהם איזה שינוי שיש להם נולות על רגליהם, ומקלתם קורין אותן ענגלישע הינער ומקלתם קורין אמערקאנישע הינער, והן מעילין צלים ומתערצים בתרנגולים שלנו ומתערצים עוצא בכל המקומות, ומקלת חכמים אוסרין אותן ומקלתן מתירין, ואין אתנו דבר ברור בזה.

וכבר סגר עלינו בשלחן ערוך ציורה דעה סי' פ"צ סעי' ג' וכתב, שאין עוף עכור נאכל אלא במסורת, וכן נהגו, ואין לשנות, וא"כ כבר קצלו כל ישראל עליהם את זה, ואין לנו דרך אחר להתיר אלא ע"י מסורת, ועדיין אין כאן מסורת ברורה.

וכבר דברתי עם הרב הגאון האצדק"ק פרעשצורג נ"י עצור זה, וגם שם עדיין לא נקצט הלכה, ואחד משלוחי ארץ ישראל אמר שאוכלים אותם צאצא הקודש, וכתב הרב הגאון נ"י מפרעשצורג להתם עצור המסורת, ועדיין לא בא העדות עליהם, ועדיין הם לנו בספק.

*

השואל רצה לומר שבמקום שאין מסורת הוא רק חשש דרבנן, וע"ז כתב המהר"ם שיק שהוא ספק דאורייתא ממש.

ומעלתו נ"י כתב בכח דהתירה. א' דהא דאסרינן בלא מסורת אע"ג שיש לו ג' סימנים ולא ראינו שדורס, הוא רק משום חשש שכ' רש"י בחולין דף ס"ז ע"ב, דחיישינן שמא יתגלה דדורס, כמו שהוא בתרנגולתא דאגמא, וכ' מעלתו נ"י שזה רק חשש מיעוט, כיון שאנו רואין שאינו דורס, ורוב הדורסים טעם שזה ככל הזמנים, והוי רק חשש מיעוט, ומדרבנן חיישינן.

והאריך המהר"ם שיק לפלפל בדבריו ומסיק וז"ל,

ואם כן שוב איכא למימר דהוי ספק דאורייתא ואין מוכרח דהא דצעינן שיהא נאכל במסורת יהא רק משום חשש דרבנן.

*

השואל רצה להתירו מפעם שבן ונדמה עם המהור.

אמנם מעלתו נ"י כ' עוד סברא ג' להתיר, דהא אמרינן בחולין דף ס"ה ע"א שכן ונדמה עם העמאים עמא ועם העכורים עכור, ותרנגולים אלו שוכנים ומקקין זה לזה וגם נדמים צמראה נהי דיש שינוי קלת וכו'.

שבן ונדמה אינו רק ששבן ונדמה עם הטמא טמא, אבל שבן ונדמה עם המהור אינו ראה שהוא
מהור – ויש מקום לומר דהוי חשש דאורייתא.

המהר"ם שיק השיב לו וז"ל,

ולפי ענ"ד אפילו נימא דצכ"ג נקרא נדמה, וגם זה אינו צרור, ועיין ר"ן בחולין דף ס"ה דגם גודל
וקוען לא מקרי נדמה, וגם הא דנולות יש להם על רגליהם למעט אמרו, שגם לאויער האן יש לו כן,
ולתרנגולים שלנו אין להם.

אך אפילו נימא דחשיב נדמה, הא בחולין שם אמרו אם חולק את רגליו שתיים לכאן וכו' עמא, שלש לכאן
עבור, ושוב אמרו אחרים אומרים שכן עם עמאים עמא עם עבירים עבור, וכ' הר"ן שם כל דשתיים לכאן
עמא הוא צרור, אצל שלש לכאן ואחד לכאן עבור אינו כלל, אלא אפשר שיבא עבור, וה"נ האי כלל דשכן
ונדמה לעמאים עמא הוא כלל, אצל שכן ונדמה לעבירים עבור אינו כלל, אלא אפשר שיבא עבור, וכן
מוכח מדברי הרמב"ם צ"ח ממאכלות אסורות דין כ', שכ' רק הכלל דשכן ונדמה לעמאים עמא, אצל אידך
כלל דעבור לא כתב כלל ועיי"ש, וכן מוכח מעור וש"ע שלא הביאו כלל זה, וא"כ גם על זה אין לסמוך ואין
לנו אלא מסורת עד שיתצטר הדבר, וצפרע שכתבתי שיש מקום לומר דהוי חשש דאורייתא, כן נראה לפי
ענ"ד.

*

אפי' להפוסקים שהביאו הכלל דשבן ונדמה, אינו ברור שזה מקרי נדמה – ובפרט דחייב מסורת
אנו רואין מתרנגולתא דאגמא, שלפי הנראה מהשם שלה היתה דומה לתרנגולתא, ואפילו הבי
אינו נאכל אלא במסורת.

וצאמת הים של שלמה צסימנין, והפרי חדש, הביאו כלל זה דשכן ונדמה, דגם אם הוא שכן ונדמה עם
העבירים הוא עבור, מ"מ כבר כתבתי דאינו צרור דזה יבא מקרי נדמה, וצפרע לפי הכלל דעוף עבור
אינו נאכל אלא צמסורת ויליף לה רש"י מתרנגולתא דאגמא, שהיתה לפי הנראה מהשם שלה דמיא
לתרנגולתא, ואפילו הכי כלל כיוול דאינו נאכל אלא צמסורת, כן נראה לפי ענ"ד.

*

אפי' שבן ונדמה, אפשר דהוי שני מינין, ועל המין השני לא קבלנו מסורת, ולכן לדידן שצריך
מסורת, אינו מועיל שבן ונדמה.

עוד כתב שם במהר"ם שיק סי' צ"ט – שהזהיר מלשוחטם וז"ל,

צאתי לשאול הסכמתו דצד התרנגולים החדשים אשר יש אוסרין ויש מתירין, ומאז לויתי על השוחטים
אשר הם תחת דגלי שלח לשוחטם, עד שיתצטר דינס, וכשאני לעצמי חזרתי על דדי התירים אלו ולא מנחתני.

ומסיק שם בענין שכן ונדמה וז"ל,

ועכ"פ כיון שהוכחנו דאפילו שכן ונדמה איכא למימר דצ' מיניס הן, וכיון שמין אחר הוא, ואינו אותו מין עצמו, ועל מין הזה לא קצלו מסורת, וכבר קצעו צש"ע סי' פ"ג שאין עוף נאכל אלא צמסורת, וא"כ לדידן אינו מועיל שכן ונדמה.

*

ומפלפל עוד מכמה צדדים אי הוי דאורייתא, או שאחר שראינוהו שאינו דורס הוא רק חשש דרבנן, ומסיק שהוא תלוי בפלוגתא ואין לאכלן בלי מסורת וז"ל,

וא"כ תליא חשש זה אי דאורייתא או דרבנן צרצרתא, ועכ"פ אין לאוכלן בלי מסורת.

עכ"ל השו"ת מהר"ם שיק.

*

שו"ת מכתב סופר

להנה"ק רבי שמעון סופר זצ"ל אבד"ק קראקא

בנו של מרן החתם סופר זי"ע

חלק יו"ד סי' ד'

מסורת ברורה הנצרך להתירו הוא רק עפ"י בקי, ורגיל, ומכיר זה המין, ובשמו.

קשה לסמוך על מביעות עין דמיון צורתם, לצורת אותן שראה במקומו, כי בקל יש למעות.

צאמת לע"ד קשה להחיר בלתי מסורת צורה, דהיינו עפ"י צקי ורגיל, ומכיר זה המין, ובשמו, וקשה לסמוך על עביעת עין דמיון לורתם לצורת אותן שראה במקומו, כי בקל יש למעות, יענין צתשוצת מהרי"ל סי' ק'.

וצפרט שצני אה"ק אשר היו צכאן, האחד סותר דצרי חצרו, וחלילה אין גם אחד חשוד לשקר, אלא כל אחד מעיד בדדמיה ליה עפ"י עביעת עינו, וכבר הודעתי להד"ג נ"י שאחי הרב הגאון נ"י אצדק"ק פרעשצורג (הכתב סופר) היו למראה עינינו אותן שהוצאו לו מארץ הקדושה, ולא דמו כלל לאותן החדשים שלנו.

*

כמה קולמוסים נשתברו אודות בר אווזות ווילדע ענמין, ונהגו איסור ברוב המקומות, קל וחומר בתרנגול שאין להם כף רגל רחב וחרטום רחב כמו בר אווזות, איך נבוא להתירן בלי מסורת.

וצעיני יפלא מה זו שתיקה, ולמה אין מוחין לאכול אותן צמדינת אונגארן, מאן ספון מאן חסוב להתיר צלי מסורת נגד דעת הש"ע, כמה קולמוסים נשתברו וכמה דיוחין נשתפכו צדורות שלפנינו להתיר צר אווזות שקורין ווילדע ענמין, אשר אינם לריכים למסורה עפ"י דעת הש"ע, מ"מ חשו לדעת הרמ"א עפ"י הצנתו צכוונת או"ה הארוך, אשר ממש ההיתר צרור כמו שהאריך הגאון פלתי צקונטרסו פני נשר, מ"מ ישראל קדושים נהגו צהם איסור צרוב המקומות, מכל שכן קל וחומר צן צנו של קל וחומר צדורנו זה שנתמעטו הלצצות וראו המקילים צקלי קלות, חמורות דומות צקלות, איך נצוא להתיר צנקל אותן העופות תרנגולים החדשים שאין להם כף רגל רחב ולא חרטום רחב, ולריכים למסורה לדעת הראשונים, הרא"ש, והרשב"א צחידושיו, שחשו לדעת רש"י ז"ל וכו'.

עכ"ל המכתב סופר שם.

*

שו"ת משיב דבר
להגה"ק הנצי"ב מוואלאזשין זצ"ל
סימן כ"ב

שינוי באורך צוארם, או גבשישות ע"ג החרטום, מחשבם למין אחר, ומצריך שיהיה עליו מסורת מיוחדת.

מכתב מעכ"ה נ"י הגיע, אשר אתי מרחוק לשאול דעתי הקלה, צדצר אווזות גדולים, ומשונים מאווזות המלויים צינינו צאורך לארס, וצגצשושית שעל החרטום, ומאז זה הרצה שנים שנתחדשו וצאו להם, נהגו צקהל ק' לאכלם צחזקת אווז, ועתה יצאו עליהם עוררין אולי הם מין אחר, וא"כ לריכים למסורה צפני עלמו שהמה עוף עכור, שהרי צצר ידענו שיש הרצה מיני אווזות כמו שכתב צשו"ת למח לדק הראשון [וכו'].

כי מה שכתב מעכ"כ נ"י דמה שהוא גדול מאווזות שלנו אינו שינוי, כהא דאיתא צצצא קמא (נה). צבהא דאריך קועיה, לא נראה לי, שאינו דומה גדלות אצר אחד לשינוי גדלות העוף כולו, שהרי כל חלקי הגוף גדולים משלנו, ולורת הגדלות צודאי הוא שינוי והוכחה כדאיתא צחולין (דף פט) רצרבן אודניה וזוער גנוצתיה כו'.

*

הגאונים שהתירו התרנגולים הגדולים משלנו, היה מפני שהיה להם ג' סימני טהרה בצירוף עדות זקן אחד שיש מדינה שאוכלים אותם.

והא שהתירו גאוני צתראי התרנגולים הגדולים משלנו, עיקר ההיתר היה משום שיש להם שלשה סימני טהרה. וגם סמכו על עדות זקן אחד שיש מדינה שאוכלים אותם צשם תרנגולים, מה שאין כן בני ארצות שאין להם זפק ואין אנו יודעים מקום שהיהודים אוכלים אותם, עוד זאת שהמה משונים צשלשה דברים, צגדלות, וצכה דלוארו ארוך יותר, וצחטטורות על החרטום.

*

אין לסמוך בלל על שבן ונדמה להתיר בזה העוף לאבילה.

ומש"כ מע"כ נ"י עוד דשוכנים ונדמים לארצות שלנו, וכונת מעכ"ה נ"י להא דאחרים צחולין (דף סה). אחרים אומרים שכן עם העמאים עמאים, עם עהורים עהור, גם צזה יש להתעקש, ראשית דהעור ושו"ע לא הזכירו הא דאחרים, ש"מ דמדלא נזכר דעת אחרים צמשנה לא קיי"ל הכי, ותו דגם הרמב"ם שפסק כאחרים לא הביא אלא הצצה ראשונה דשכן ונדמה לעמאים, ה"ז עמא, ש"מ דמפרש הא דאחרים כמו שמפרש הר"ן צרצי אליעזר צר לדוק, דמה שאמר שלש לכאן ואחת לכאן עהור, אינו הוכחה לטהרה אלא שאפשר שהוא עהור, ולא שנסמוך על עוף הצא לפנינו לאכלו על ידי זה הסימן, אלא מיירי צעוף שמחזיקין אותו וכשר, ואח"כ נמצא שהוא דורס, או שמחלק שתי אלצעות לכאן ושתי אלצעות לכאן, שהוא הוכחה על שהוא עמא ומצטל חזקתו, וה"נ פי' הא דאחרים, דאם שכן ונדמה לעמאים מצטל חזקתו.

[ויש להביא ראיה לזה הפירוש דעיקר הא דאחרים משום רישא, שהרי לפי הסלקא דעתך אתי דאחרים כרצי אליעזר דאמר לא לחנם הלך הזרזיר לעורצ אלא שהוא מינו, וצצצא קמא (נ"צ:): ממשיל הא דרצי אליעזר להא דהולך אלל רשעים שגם הוא רשע, והוכחה זו מוחזקת שאין לדיק הולך להתחצר עם רשע, אצל לא להיפק].

דבר שנחנו לאבלם, מסתמא היה עפ"י הוראת חכם, והוחזקו בזה להתירא, אין לנו לאסרם ולהוציא לעז על אבותינו שאכלו עוף שמא ח"ו.

איצרא כל זה אם היה צא לפני מראש, אצל אחר שכבר נהגו לאכלם, ומסתמא גם אז היה עפ"י הוראת חכם, שנראה לו שהוא מין אווז הטהור, והוחזקו צזה להתירא, אין לנו לאסרם ולהוציא לעז על אבותינו שאכלו עוף עמא ח"ו, והרי תרנגולתא דאגמא שאכלו, מסתמא לא היה אפילו מסורה שהוא כשר, אלא שהיו מדומים שהוא מין תרנגול עד שראו עעותם, הא חי לא נודע שדורסים לא מיחו צהם, אחר שכבר ילאו צהיתר, ומכל שכן צאוץ שכף רגליהם רחצ דאיכא קצלת צעל המאור שאין לחוש שמא הוא דורס, ותדע שהיתר העוף אינדיק שאנו אוכלין היו הרצה מערערים עליהם צשעה שהציאום מאינדיא ולא היה מסורת על כשרותם, וגם עוד היום יש מחמירים ופורשים מהם, ומ"מ כבר נהגו להיתר ואין פולה פה, והוא משום

שכזר הוחזקו להיתרא ואין ראייה לאסרם, הכי נמי צהני אווחות הגדלות כך דעתי הקלה נועה, ומעכ"ה נ"י יוסיף לפרש דצרים אלו לפני חיזה מגדולי הדור יצרכם ה', ואם יסכימו גם המה להיתר הנני מלערף וצועח צה' כי אין צהם עומאה ח"ו.

*

קונטרס כנפי נשרים

שנדפס בסוף ספה"ק כליל תפארת

*

תשובת הגה"ק רבי ישעי' שור זצ"ל אבד"ק יאם

העופות החדשים דאז היו משונים א) בבנין גופם ב) בקול קריאתם ג) ובמראיתם.

נודע לו מג' אנשים מאה"ק כשרים ויראי ה' שהעופות קיבריצייר אינם דומים לאלו העופות.

ביון ששמע זאת צוה על השוחטים שלא לשוחטם, ושלח להבריו בכל בתי כנסיות שידעו שאסורים המה.

דבר זה הוא כמו ספק איסור דאורייתא, ובפרט בלאו חמור כזה שמביא לידי מינות, במבואר בדברי הרמב"ם אשר כתב להאנשים שכפרו בתחיית המתים שבא להם ע"י מאכלות אסורות.

ראיתי בגאליציע שבמה קהלות נשמרים מזה, ובפרט האנשים הסרים למשמעת צדיקן הדור.

הנה דצר העופות החדשים אשר צאו ממרחק למדינתנו, והמה משונים מן העופות שלנו, הן צצנין גופם והן צקול הקריאה, כי התרגול שלנו מסיים ומושך קריאתו צקול ללול, ואלו התרגולים מסיימים הקריאה צקול עז, וגראה כאלו פוסק צאמלע הקריאה, וגם כולם המה מראה אדום (חוץ מן צני התערובות) וגם ציליהם אדמדמות.

הנה זה כמה שנים אשר הייתי צגאליציע והייתי צאחלעטאצ אלל חתני הרצ הגדול החסיד צנש"ק מו"ה יעקב האגיר נ"י אצ"ד דשם, ודצרתי עמו מהם, ולוייתי לו לצל ישגיה דצצרי המתירים, ולצל לאכול אותם, כי דעתי לאסרם. וצמדינה הזאת לא ראייתי אותם, ועוד צפסה תרכ"ד פסקתי צעלמי כמה שאלות ולא ראייתי שום עוף מהם, כי צזמן ההוא התחילו לצוא לכאן והיו ציוקר גדול והיו מחזיקים אותם רק לנוי צגנות ופרדסים, וצסוף קין תרכ"ד התחילו להתרצות, וצחג הסוכות נודע לי מהם, והיה צעת ההוא אללי שלשה אנשים מאה"ק אנשים כשרים ויראי ה' אשר אני מכירם והגידו לי, כי העופות שאוכלים צאה"ק הנקראים

קוצריליר אינס דומים לאלו העופות כלל, וכיון ששמעתי זאת לויתי על השוחטים לצלי לשחוט אותם, והללתי נפשות בני ישראל ממאכלות אסורות כל ימות החורף ולא היה שום פולה פה נגדי.

ויש לי שני עדים כשרים שאדרבא הרצ המנוח דפה שלח אלי שאתן כרוז צכל הצתי כנסיות שידעו שאסורים המה, באמרו כי ח"א לו לסבול העורח שיש לו מכל שואל אותו על אלו העופות למה אין שוחטים אותם, כי המון העם הלך אינס יודעים מזה והמה דופקים על דלתותיו ועושים לו יסורים. לכן כאשר אפרסם צרבים ע"י כרוז אז ינוח לו. וצראותי דצרוי כי נעמו נתתי כרוז להכריז צרבים, ולא ידעתי מה זה היה לו כי נתן כרוז כנגדי שמותרים המה.

ובשמעתי זאת עמדתי מרעיד משתומם מי שמע כזאת ומי ראה כאלה להתיר ספק איסור כזה שהוא ספק איסור דאורייתא, וצפרע צלאו חמור כזה צלאו דלא תשקלו את נפשותיכם, אשר אכילת דברים אסורים מציאים לידי מיינות, כמבואר צדצרי הרמב"ם אשר כתב להאנשים אשר כפרו צתחיית המתים שזאת גרם להם על ששקלו את נפשותם באכילת דברים אסורים. ועיין צבא מליעא דף ס"א דתנא דצי רבי ישמעאל אלמלי לא העליתי את ישראל ממארים אלא צשציל דצר זה שאין מעמאים צשראים דיי, מזה מבואר גודל השכר מן השומר את נפשו העבורה לצלי לעמא אותה, וגודל העונש מן המעמא את נפשו צמאכלות אסורות.

והיה לצי חם צקרצי וכאש צעלמותי היה לי דצרי המתיר, רק מה היה לי לעשות, והזהרתי את כל אנשי עירנו להשמר מהם, ותהלה לאל כל איש אשר יראת ה' נוגע צלצצו שמר את עצמו מהם, ומה יכולתי יותר לעשות.

ראיתי והנה צקעה לפני אשר עשו צה פראים האנשים המתפראים מפני אדוניהם, אשר רצו כמו רצו היום ולא רלו לשמוע צקולי, ומה יכולתי לעשות, אני את נפשי הצלתי.

ואח"כ הייתי צגאליליע ראיתי כי יש כמה קהלות קדושות אשר נשמרים מצלי להציא אל פיהם מן אלו העופות, וצפרע האנשים הסרים למשמעת לדיקי הדור כולם שומרים את עצמם מצלי להתגעל צהעופות האלו, וגם הייתי צלצוצ ונודעי לי צצירור כי יראים ות"ח ואנשי מעשה נמנעים מלאכלם.

וצראותי זאת אזי צצואי לציתי שמתו עלות צנפשי איך לגדור גדר צהפראות שנפראו צכרם ד' לצאות, ושלחתי אחרי השו"צ המוצהקים דפה, ולויתי עליהם לצלי לשחוט אותם, ופקודתי שמרה רוחם.

ותעצור הרנה צמחנה וירגנו צאהליהם אנשים מתי מספר אשר המה יושצים ממולי ויתלקטו אנשים וכו', ורואים צמסירת נפשם לעמאות נפשות בני ישראל הכשרים והישרים צלצותם, לכן הוכרחתי להדפיס ולפרסם האיסור צכל תפואות ישראל. ואדפיס ג"כ המכתצים שצידי מן הגאונים האוסרים, למען ידעו בני ישראל להשמר מזה.

מעם שהסכימו הפוסקים כשיטת רש"י דלא מהני אלא מסורת, דבתרנגולתא דאגמא החזיקו מקודם להיתר מפני סימניו, וביון שראו שדורסת אסרו לאכול שלא במסורת.

מעם שספרו לנו חבז"ל שתלמיד א' הי' יכול למהר השרץ בק"נ מעמים, רק שראו שבעיקבתא דמשיחא יקימו אנשים בדברי הבל להתיר השרץ, לכן הקדימו לנו מזור ותרופה שידעו לחזק ההלכה שחלילה לאכול שום עוף רק במסורה.

וזה שהסכימו כולם כשיטת רש"י, אפילו מהסוברים כשיטת רמב"ם, נראה שלא מפני כבוד דעת רש"י, רק הנראה בעזר השם לתן טעם ע"פ ההלכה [ובו'].

והיה נראה להם להפוסקים הנ"ל, שדוחק לומר דחכמי הש"ס יחזיקו עוף צעורה על יסוד כזה היינו רק על סימן שאינו דורס לצד, לכן פירשו הפוסקים הנ"ל שיתכן שלפי שיטת רש"י היו אוכלים אותה צימון אחד בגופו והחזיקו אותה דלא דרים וכדצרי אמימר, ולשיטת רמב"ם היו אוכלים אותה צשלשה סימני עורה בגופה, וע"כ כאשר צאמת קרה אח"כ כי ראוה שדורסת, לכן אסרו לאכול שום עוף אפילו צשלשה סימנים רק צמסורה, וכן היא ההלכה המוסכמת צשו"ע, וסוגיין דעלמא אזלי כוותה, וחלילה להקל ולהציע על דצרי הצל שרונים לעבר השרץ צק"ן טעמים.

ואמרתי צזה לאיזה ענין ספרו לנו חכמי הש"ס ענין עכרת השרץ מן התורה, רק לפי צרוח קדשם צהדורות הללו עיקצא דמשיחא אשר ירהצו הנער צזקן וכו', יקימו אנשים צדצרי הצל ויחפצו לעשות להם שם צארץ, להתחשצ צעיני קלי הדעת צאמרס אהניא לן דצרי לן עורצא, לכן הקדימו לנו חכמינו מזור ותרופה להודיע שלא כל המרצא לפלפל יחכס ויכוין האמת, רק יש טעמים של הצל המיוסדים על אדני הנלחון ולא צהררי קודש יסודתם, רק צוניס צניני שוא על הריס התלוייס צשערה, ואנו אין לנו אלא אדרצא לחזק ההלכה שהוצא ציתה יוס"ף ותורת מש"ה, הצ"י והרמ"א, שחלילה לאכול שום עוף רק צמסורה.

*

אפי' שיבואו מכתבי התירים, עכ"ז לא יאכלו ממנו החסידים ויראי ה', לכן מחויב כל מורה בעירו להנהיג שלא לאכלו יהיו אגודות אגודות.

ובפרט בדבר מאכל מתרבה יותר שנאה ומחלוקת בישראל, וגם יוכלו לבוא לידי מבשולות.

והנה זה גלוי וידוע שאפילו יצואו עוד מכתצי המתירים לדפוס, צכל זאת כל החסידים ויראי ד' שצכל עיר ועיר לא יאכלו אלו העופות, על כן כל מורה צעירו מחויב להנהיג את כל אנשי עירו ולעמוד צפרץ כנגדם מצל לאכול אותם, צכדי שלא יהיו אגודות אגודות, וצאס לאו ידע כי הוא תחת סוג כל מי שיש צידו למחות וכו' [ובו'].

צפרע ע"י דער מאכל מתרצה יותר שנאה ומחלוקות בישראל, שאס ימנע אחד מלאכול אלל חצירו יתרצה המחלוקות בישראל, וגם יוכל לצוא לידי מכשולות, כי השומר את נפשו מצלי להתגועל זהם יוכל להכשל ח"ו צצואו לצית חצירו האוכל בשאט נפשו והוא לא ידע ואשם, ע"כ מחויב כל מורה צעירו לעמוד צפרץ צכל כוחו לפני האנשים המועטים אשר המה מתקע"ד דורות, הרוצים להתפרץ לעשות אגודות להיות מתיר אסורים, צכדי שלא יכשלו עוצדי ה' היראים השומרים את נפשותם מצלי לאוכלם, ולא ירא לנפשו מפני המחלוקות, כי הרצה שליחים למקום, ואשריך ר' עקיבא שנתפסת על דצרי תורה, וצפרע כי לא אלמן ישראל, יש צהם יראי ד' ואנשי מעשה אשר יעזרו לצלי יעלה עליהם הפורץ לפרוץ ולחצל כרס ד' לצאות, לעמא נפשות צני ישראל צדצרים האסורים ע"פ דין תורתנו הקדושה.

*

במה גדולי הדור וקדושי עליונים דעתם לאיסור, ואש תוקד בלבבם אש אהבת אמת ושלחבת קה – אפי' אם אמת בדברי המתירים, לא תבושו בעוה"ז ולא תבלמו בעוה"ב אם לא תרצו להבנים ראשם בין סלע המחלוקת, כי דבר מאכל הבא לתוך פיו של האדם צריך להיות כשר וטהור בלי שום חולק כלל, ובפרט לפי האמת שאסורים המה, מה תענו ליום התובחה שישאלו אתכם מדוע לא שמתם לבבם לדברי האסורים.

ועתה דצר לי עליכם אחי ועמי, קדושים צני קדושים, מדוע תהיו כמתלוננים עלי שאסרתי לכם אלו העופות, הכי אני צודד צמועדי, הנה עיניכם הרואות כמה גדולי הדור וקדושי עליונים אשר המה עמדי צדצר הזה, ועל גודל המכשלה הזאת אש תוקד צלצצם אש אהבת האמת ושלחבת י-ה, וסכדי צשחק כי אין כוונתי ח"ו להשתרר ולא לקנער שום אדם אין דרכי צאלה. אדרצא ידוע לכל כי דרכי תמיד לעצור על מדותי ולהיות מן הנעלצים ואינם עולצים, ואס ליה לזרעא דאצא לעשות ח"ו דצר כזה לשם נלחון, ולא נעלם מכל אנשי עירי כי אני הייתי האוסר הראשון אשר אסרתי אותם צעירי עוד צערס ידעתי אס יעמוד איזה מתיר לנגדי.

ועתה אחינו צני ישראל לכו נא ונוכחה, ידעתי גס ידעתי כי כל העדה כולם קדושים, רק צכל זאת נמלאים מתי מספר אשר אצו להכנים ראשם צין סלע המחלוקות, ועצור נלחון ושנאת חנם ועוד פעמים גלויים ושאנים גלויים ישועטו צרחוצות וצשוקים לדצר דצרים אשר לא כן, שימו נא על לצצכם אפילו אס האמת כדצרי המתירים, לא תצושו צעוה"ז ולא תכלמו צעוה"צ, וכל העולם יאמרו רק עס חכם ונצון הגוי הגדול הזה וקדושים המה לאלהיהם, לכן לא רצו להכנים ראשם צין סלע המחלוקות, וחכמו והצינו כי דצר מאכל הצא לתוך פיו של האדם צריך להיות כשר וטהור צלי שום חולק כלל, וכמצואר צתום' חולין דף ד' ע"צ, דהא דאמרו חז"ל גצי לדיקים דאין הקצ"ה מציא תקלה על ידם, הוא צדצר מאכל, שגנאי הוא ללדיק שיכנים לתוך פיו דצר מאכל של איסור, והענין הוא דדצר מאכל איסור מוליד עצע רע, לכן מנעו את עצמם לאוכלם.

ולמה תהיו צעיני האוסרים אשר המה גאוני עולם ולדיקי הדור תחשצו צעיניהם כאוכלי צפר וכו',
וצפרע לפי האמת שאוסרים המה, מה תענו ליום הדין, מה תאמרו ליום התוכחה צעת ישצו כסאות
למשפט לצקר כל מעשי איש ופעולתו, וישאלו אתכם מדוע לא שמתם לצכם לדברי האוסרים אשר הזכירו
אתכם ולעקו עליכם מרה לצלי להעות מני דרך הישר, ומדוע לא השתם לזה, וצפרע כי דבר זה גלוי וידוע
שהרצה אנשים מקהילתנו שמעו מאנשי אה"ק שהקיצרילר אינם דומים לאלו, ועוד היום נמלאים אנשים
מארץ הקודש ישאלו אותם ויראו כי לדקו דברי, ואחרי שנסתרה המסורה מאה"ק א"כ על המתירים להציא
מסורה אחרת ממדינה חסובה אשר יושבים שמה תלמידי חכמים ויראי ד' כמבואר בפוסקים.

וזאת לא זאת שאין מציאים מסורה להיתר, אדרבא יש לו מסורה לאיסור מכבוד הרצ הגאון המובהק
לדיק ונשגב כקש"ת מו"ה יעקב יוקב עטלינגער אדק"ק אלטונוא, כי יש לו עליהם מסורה ברורה לאיסור
ממקום מולאם ומוצאם מן אסע אינדיען, וגם הרצ הגאון הלדיק קדוש ה' כקש"ת מו"ה ילחק אייזיק
מקמארנא העיד לנו צעם הרצ תוספות חיים כי ראה צהם חשש דרוסה ממש, וא"כ איך תוכל להציא צפר
כזה אל פיכם.

אפילו צמקום הרצנים המתירים, דכבר אמרה התורה איש אמו ואציו תיראו ואת שצתותי וגו', ואמרו
חז"ל שאם יאמר לו אציו חלל שצת אל ישמע לו, וכן צדבר הזה אסור לכם לשמוע צקול המורים המתירים,
צפרע צמקומות המורים האוסרים צודאי חלילה למרות דברי הרצ האוסר, וחוששני לכם ח"ו מחטאת, ומה
הוא תולאות ענינים כאלו מסה ומריצה וחילול ה', ע"כ חדלו לכם מזה ואם תאצו ושמעתם עוצ הארץ
תאכלו, ואשריכם צעוה"ז ועוצ לכם צעוה"צ.

ע"כ מתשובת הגה"ק רבי ישעי' שור צ"ל.

*

תשובת הגאון רבי מנחם מענדל לאנדא צ"ל

חתנו של הגה"ק ר' ישעי' שור צ"ל

(בקונטרס בנפי נשרים שם)

דעת רוב הראשונים בשיטת רש"י, ועל דבריהם נבנה יסוד מוסד בשו"ע יו"ד סי' פ"ב, ודעת
המתירים אי אפשר לצרף, שדעה שלא הובאה בשו"ע אין לצרפה כלל אפי' לספק.

אכן רצו מאד ההולכים צשיעת רש"י, וגם הרשצ"א אשר נראה צעיניו שיעות הרמצ"י והציא דבריו
צתו"ה הקלר, צכל זאת סיים צתו"ה הארוך שמתוך חילוף הגירסאות שנתחלפו צשמועה זו יש לפסוק
כרש"י, וגם הרי"ף והרמצ"ס והרצ"ד והרצ"ש והרצינו ירוחם והש"ג כולם ס"ל צשיעת רש"י, כמבואר

הכל צאריכות בדצרי חותני הרצ הגאון נ"י, וצויתר כי גם צעל הלכות גדולות אשר כל דצרי קצלה כתצ להדיא כשיעת רש"י, דלכל העשרים עופות עמאים יש להם כל השלשה סימני עברה, ועל דצריהם נצנה יסוד מוסד כל תמוע צשלחן ערוך יורה דעה סימן פ"צ אשר המחצר והרמ"א סתמו להלכה מצלי לסמוך על סימנים כלל רק על מסורה, ודצרי המתירים ח"א שוצ ללרף כלל אפילו לספק, אחרי כי צעלי הש"ע פסקו להדיא כשיעת רש"י, וכמ"ש גדולי האחרונים הפרי מגדים והלבושי שרד שדעה שלא הוצאה צש"ע, או שצעלי הש"ע הכריעו דלא כמותם, אין ללרפה כלל אפילו לספק, וא"כ יש לנו איסור צרור על אלו העופות מטעם שאין להם מסורה.

אצל למה לי להאריך צפלפולים, די לנו דצרי צעל השו"ע אשר כתצו ע"פ ההלכה הנוצע מן הגאונים הקדמונים מן צעל ה"ג והרי"ף והרמב"ם והראצ"ד והש"ג והסמ"ג והסמ"ק והרא"ש והלידה לדרך והרצינו ירוחם והאו"ה, ועוד כמה פוסקים ראשונים ואחרונים, אשר כולם הולכים צשיעת רש"י דאסור לאכול שום עוף צלא מסורה, אפילו ציש לו כל השלשה סימני עברה, וכל עוד שלא יהיה מסורה צרורה להיתר אסור לאכלם, אפילו אם יתרצה פלפול כהנה וכהנה.

*

על האינדיקעם הי' רעש גדול, הגם שחיה עליו מסורה ברורה, עד שהבריע מרן הבעש"ט זי"ע בדברי המתירים, ומסתמא היה בועד כל הגאונים, ולא התירו אותם בלא מסורה. – צריך לדקדק מאד מאיזה מקום נוטלין מסורה, ויש לפלפל אי בני מדינה אחת רשאים לסמוך על מדינה אחרת, אבל עכ"פ מסורה ברורה בעינן לבל הדיעות.

וגם על האינדיקס היה רעש גדול צין הגאונים, כאשר שמעתי מכצוד חותני הרצ הגאון נ"י ששמע מאצותיו מגודל המחלוקות שהיו צין גאוני הדור, הגם שהיה עליהם מסורה צרורה ממקום מוצאם, צכל זאת חששו צאולי אין לסמוך על המסורה, דלא מכל המקומות יכולין אנו ליקח קצלה ומסורה להיתר, וכמצואר צתשובות הרא"ש, והעיד לנו הרצ הגאון הצדיק קדוש ה' כקש"ת מו"ה ילחק אייזיק נ"י מקאמארגא, שהיתה ההלכה רפויה, עד שעמד מרן הקדוש אור נח הריצ"ש עוצ והכריע הלכה כחכמי המתירים, ואמר שיש לסמוך עליהם כי שם יש יראים ושלמים שאינם נכשלים וכו', וצפרע כי נזהרים מאוד ממאכלות אסורות, ע"כ יש לסמוך עליהם, ועל פי הכרעתו נתחזק ההיתר, ומסתמא היה צועד כל הגאונים ולא התירו אותם צלא מסורה.

אצל אלו העופות שאין עליהם מסורה צרורה להיתר, ח"כ צוודאי לריכים אנו לחוש לדצרי האוסרים מצלי לאכול אותם, עד שיהיה עליהם מסורה צרורה ממדינה חשוצה אשר נמצאים שמה יראי ה' ות"ח ואנשי מעשה, וכולם יהיו נזהרים ממאכלות אסורות, וכמצואר דצרי הפוסקים שצריכים לדקדק צמאוד מאוד צהמקום שמקצלים מהם המסורה יע"ש דצצריהם צאריכות, וגם אם צני מדינה הזאת רשאים לסמוך

על מדינה אחרת הרצה יש לפלפל בזה, כמצוה דצרי הגאון המוצהק מהרש"ק נ"י, ועיין צפרי תואר ס"ק ד', וצו"ת חתם סופר חלק אור"ח סימן קכ"ז ודו"ק היטב, אבל עכ"פ מסורה צרורה צעיקן לכל הדיעות.

*

קיבל מכתב מהגה"ק משינאווע זי"ע שאוסר אותם, וכתב שאביו הגה"ק מצאנו זי"ע שהתיר אותם מתחלה הי' מפני שהעידו שנאכל באה"ק, ומעו שחשבו שדומים, אבל בעת נודע לו שהאמת אינו כן, ובן אירע לשאר הגדולים.

וגם הגיעני מכתב מכבוד הרב הגאון החסיד מו"ה יחזקאל נ"י אצ"ד דק"ק שינאווע, שהוא אוסר אותם, וכתב לי שגם אציו הרב הגאון הלדיק מו"ה חיים סאנזיר נ"י שהתיר אותם מתחילה, היה רק עי"ז שהעידו לו אנשים מאה"ק וטעו בזה שזם כי דומים העופות האלו להקיצריליר, אבל בעת נודע לו כי האמת אינו כן, וכבר נדפס בשמו לאיסור בספר "דרך הנשר", גם הגיעני מכתב מכבוד הרב הגאון מו"ה אלעזר נ"י אצדק"ק ראעין שהוא אוסר אותם, וכתב שגם אציו הרב הגאון המוצהק אצד"ק סעאניסלאוו חזר מהיתרו אשר התיר בפשיטות ע"י העדלת עדים שדומים הם להקיצריליר, והרב הגאון אצד"ק לנדן לא התירם כי כתב ששני מינים יש (ומן הפרט יש לדון על הרוצ של הכלל).

ע"ב מתשובת הגאון רבי רמ"מ לאנדא זצ"ל.

*

מתשובת הגה"ק מהרי"א מקאמארנא זי"ע

נדפס בקונטרס כנפי נשרים סי' ו'

כבר כתב הרמב"ם שע"י אכילת דברים טמאים באים לידי מינות רח"ל – בשינוי מועט ישתנה היכרה, כל שכן שקולו משונה וכל איבריו – על מ"ש איזה מתיר שהוא קורא בתרנגול, וכי תרנגולתא דאגמא לא קרא בתרנגול, וכי הדוכיפת תרנגול ברא אינו קורא – כל מין התרנגולים נכללים במין דוכיפת, אלא שיש לנו מסורה וקבלה עד משה רבינו על מין התרנגולים שלנו שהם טהורים.

וכבר ציאר רבינו הרמב"ם בתשובה לסך שצעים חלף, שעלה בלצם ר"ל ספק צענין תחיית המתים, והשיב להם שצאו לידי ספק זה ע"י אכילות שקלים עמאים אוכלי צמר החזיר והשקן, כידוע ממנו חלקי אור נח אור מזוהל אור ישראל לאש הריצ"ש עוב, וכמה מדינות נתפשט ונתרחצ ר"ל המינות. ות"ל במדינות אלו ישראל קדושים מאמינים בני מאמינים, וצאו אלו לעמאות נפשות ישראל, וקרוצ הדבר שע"י

אכילת שרץ עמא הזה יתהפך למינות ר"ל ודי זזה. אעפ"כ מרוב אהבת מר חותנו סבא קדישא אכתוב לו כמליץ מן החרכים לחכימא צרמיזה.

ראיתי צאיזה מתיר שכתב צעציעות עינא דקלא מתירין דצר חמור מכ"ש להתיר לזה שקורא כתרנגול, אחי היש מכאוב כזה להתיר צלתי מסורה מדצרי הצל כזה, הרי גם שם צשינוי מועט ישתנה הכרה, מכ"ש זה הדוכיפת העמא שקולו משונה וכל אצרי, וכי תרנגולתא דאגמא שצימי חז"ל לא קרא כתרנגול, ומאין היה העטות לומר שהוא מין תרנגול, וכי הדוכיפת העמא תרנגול צרא אינו קורא, אלא הענין האמיתי שצטופות נכללים הרבה מינים תחת סוג מין אחד, כמצואר צגמ' שמונה מאות מיני איה, וכל מין תרנגולים נכללים צמין דוכיפת, אלא שיש לנו מסורה וקצלה עד משה רבינו על מין תרנגולים שלנו שהם עהורים, אע"פ שהם חלק ממין תרנגול צרא והם סוג אחד.

*

בבר קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם הלכה ברורה, שלא לאכול עוף בלי מסורת.

ובצר קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם הלכה ברורה שלא לאכול עוף צלי מסורת, וע"י דמיונות וכזצות ושקרים לא נתיר עוף, אף שהרצ המגיד כתב שנתצרר סתירת רש"י מן המורגש, כצר כתצו כל הראשונים והאחרונים הלכה ברורה כרש"י דאין לאכול עוף אף צקף רחצ צלי מסורת אף צארצע סימנים, והארכתי צזה הרבה, ומכ"ש מין תרנגול שאף צימי הגמרא נכשלו צה, מי יעז פניו להתיר צדור הזה חלושי השכל וריקי מוח כמותינו, ולהתיר צדמיונות כוזצות ושקרנות לטהר שרץ צטעמים של הצל, אוי ואצוי שכך עלתה צימינו. עוצים היו הדור שלפנינו שלא רצו לסמוך על רצן שכצה"ג רבינו יהונתן צקף רחצ ואע"פ שדצרו שלו הם נכונים, ועתה צדור הזה צעו"ה תיכף הלכו אחר המתיר שמעמא צצית הצליעה, והוא צאמת עמא שמעמא את הנשמה והגוף, ועוד על מה סמך המתיר הזה צדמיונות כוזצות שאין אנו ראינו שדורס צשום פעם, וצימי הגמ' היה צזמן קלר, כאלו היה נציא ומנצא.

שו"ת שם ושארית ישראל

יו"ד סי' מ'

להגה"ק רבי ישראל אברהם פארמונאל זצ"ל

אברק"ק סקולען יצ"ו

ונדפס בסוף קונטרס כנפי נשרים הנ"ל

בעת שנתחדשו העופות החדשים אף שהי' להם ג' סימני מחרה, והיו שוכנים ונדמים לעופות שלנו, לא רצו להתיר בלי מסורת – עיינו הדואות כי התחילו העופות להתמעט עד שבמעט לא

נראים ולא נמצאים, מזה נראה שמן השמים הסכימו על ידי האוסרים, וזכותא דרבים גרמו שיתמעטו.

וזכרני צעת שנתחדשו העופות, שקורין גרעלקע היה קול רעש צעולס צין גדולי הדור, מהם היו אוסרים ומהם היו מתירים, ואף דצחמת על פי הדין היה נראה להתיר, כי יש להם ג' סימני עהרה צגופס, ועל פי שיטת רמז"י שהסכימו רוב הקדמונים לשיטתו יש להתיר כל עוף הצא לפנינו צג' סימני עהרה צגופס, וגם היו שוכנים ונדמים לעופות שלנו, עם כל זאת האוסרים הגאון מהרי"ש מיאס, והגאון מהרש"ק מצראד, ועוד גדולים, לא השגיחו ע"ז, ולא ראו להתיר בלא מסורת. וצקלת מקומות תפסו דצרי האוסרים, וצקלת מקומות תפסו דצרי המתירים מחמת כחא דהתירא.

ועיינו הרוחות כי התחילו העופות להתמעט עד שכמעט לא נראים ולא נמצאים. מזה נראה שמן השמים הסכימו על ידי האוסרים, וזכותא דרבים גרמו שיתמעטו צכדי שלא וכו'.

עב"ל משו"ת שם ושארית בישראל.

הג"ה מבנו הגה"ק ר' אליעזר זוסיא פארמונאל זצ"ל

אדמו"ר מסקולען

מעשה ששמע בילדותו, ששוחט א' שלא ציית להגה"ק ר' ישעי' שור זצ"ל, נענש ע"ז רח"ל

הג"ה מבן המחבר, צענין העופות שנקראו גרעלקי, שמצא אדמו"ר הרה"ג זצ"ל, שרצו הגאון הק' ר' ישעיה שור זצ"ל מיאסי אסרוס, והגאון מהרש"ק מצראד זצ"ל אסרוס, וצשעתו הדפוס הג' ר' ישעיה שור זצ"ל קונטרס כגפי נשרים לצרר האיסור, ומצא שם ג"כ מכתב מהגה"ק ר"י אייזיק מקאמארגא זצוק"ל שג"כ אסרוס. ושמעתי צילדותי מפי זקן תורני נאמן המנוח ר' אייזיק טאעולמאן ע"ה מסקוליען, שהוא היה יליד יאסי, וזכר עוד את המחלוקת שהיה שם צענין העופות הג"ה, ושוחט א' לא ציית להגאון ר' ישעיה שור זצ"ל ושחט עוף כזה ואכלו, ונחנק צעלס מעוף הג"ה ר"ה, השי"ת ילילנו מכל רע, ואך עוז לישראל.

עב"ל מהגה"ק מסקולען זצ"ל.